

XX. YÜZYILA GİRERKEN OSMANLI PEHLİVANLARININ YABANCI ORGANİZATÖRLER VASITASIYLA YURTDIŞINDA YAPTIKLARI GÜREŞ MÜSABAKALARI*

WRESTLING COMPETITION MADE BY OTTOMAN PEHLIVANS ABROAD THROUGH FOREIGN ORGANIZERS WHEN ENTERING THE XX. CENTURY

Makale Bilgisi | Article Info

Başvuru: 11 Mart 2021	Received: March 11, 2021
Hakem Değerlendirmesi: 05 Nisan 2021	Peer Review: April 05, 2021
Kabul: 30 Temmuz 2021	Accepted: July 30, 2021

DOI : 10.22520/tubaked.2021.23.006

Umut C. KARADOĞAN**

ÖZET

Osmanlı Devleti sarayında pehlivanların pek çok sosyal ve askeri vazifeleri olduğu gibi kültürel anlamda tanıtım faaliyetlerinde de görev aldıkları söylenebilir. Örneğin, Osmanlı Devleti'nde ilk defa yurtdışı seyahati yapan Sultan Abdülaziz'in yanında pehlivanlarda götürmesi, güreşe ve pehlivanlara devlet ölçeğinde ne denli değer verildiğinin göstermesi açısından da son derece önemlidir. Osmanlı Sultanı Abdülaziz'in, Avrupa ülkelerini ziyareti sırasında pehlivanların sosyal, siyasi ve kültürel olarak devletin tanıtımına ve gezi ortamına ne denli renklilik, farklılık ve dinamizm getirdiği, milli ve dini kültürün başka bir anlamda temsilini sağladıkları da yapılan okumalardan tespit edilmiştir. Buna mukabil, bir ülkede sporun gelişmesi, yaygınlaşması ve uluslararası boyutta başarılı sporcuların yetişmesi adına, ülkenin bir spor politikasının olması da şarttır.

Osmanlı Devleti'nin XIX. Yüzyıl sonu ile XX. Yüzyıl başlarında bulunduğu sosyal, siyasi, askeri durum düşünüldüğünde, spora ve sporcuya yaklaşımın, çağdaşlarının seviyesine ulaşması dönem itibari ile pek mümkün olamamıştır. Ayrıca unutulmamalıdır ki, icranın başında bulunan kimsenin olaya bakışı, toplumunda konuya merakı üzerinde tesirlidir. Tüm bu tespitlere rağmen Türklerin bireysel olarak yapılan bir sporda dünya ölçeğinde başarı sağlamaları da manidardır. Yapılan bu çalışmada, II. Abdülhamid'in güreş sporuna ve pehlivanlara olan yaklaşımı üzerinde durulmaya ve Osmanlı pehlivanlarının zorunlu olarak çıktıkları Avrupa ve Amerika turlarında gerçekleştirdikleri müsabakaları, karşılaştıkları sorunları, mağduriyetleri ve sonuçları hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pehlivan, yurtdışı, II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti, güreş.

* Bu makale, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde savunulmuş olan "Geçmişten Geleceğe Kültürel Miras: Kırkpınar Yağlı Güreşleri" adlı doktora tezinden üretilmiştir. (Ankara, 2020). Doktora tezi, verilen künyeye kitap olarak da yayınlanmıştır: Dr. Umut C. Karadoğan, "Geçmişten Geleceğe Kültürel Miras: Kırkpınar Yağlı Güreşleri" Yayınevi, Ankara, 2021.

** Öğr. Gör. Dr., T.C. Sinop Üniversitesi Boyabat MYO.

e-posta: umuttarih@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-1197-5156

ABSTRACT

It can be said that the wrestlers in the palace of the Ottoman Empire have many social and military duties as well as taking part in cultural promotion activities. For example, it is also important that Sultan Abdulaziz, who was traveling abroad for the first time in the Ottoman State, take it in pehlivans, show how much value is given on the state scale of wrestling and pehlivans. It was determined by the reading made by the Ottoman sultan Abdulaziz, during his visit to European countries, that pehlivanes bring color, diversity and dynamism to the state's introduction and the environment of travel, and provide a different representation of national and religious culture. On the other hand, it is essential for the country to have a sports policy in order to develop and spread sports in a country and to train internationally successful athletes.

By the end of the XX. century of the Ottoman Empire and XX. considering the political and military situation he was in at the beginning of the century, as of the period, it was not possible for the approach to sports and athletes to reach the level of its contemporaries. In addition, it should not be forgotten that the view of the person who is in charge of the execution has an effect on his curiosity in his society. Despite all these determinations, it is also meaningful that Turks have achieved success on a world scale in a sport performed individually. In this study, II. Abdulhamid's approach to wrestling and wrestlers will be emphasized and the competitions of the Ottoman wrestlers on their compulsory European and American tours, It was tried to give information about the problems they encountered, their victimization and their results.

Keywords: Wrestler, Abroad, II. Abdulhamid, Ottoman Empire, Wrestling.

GİRİŞ

Türkler güreşi hemen tüm sporların ana kaynağı, terbiye vericisi hatta daha ileri boyutta bir “din” biçiminde algılayarak yaşamlarının tüm alanlarında ona yer vermişlerdir. Güreş Türklerle birlikte göç yolları üzerinden önce Kafkaslara, ardından Anadolu’ya oradan da Avrupa’ya taşımışlardır.

Osmanlı, Selçuklu Devleti’nin bir uç beyliği olduğu için, Selçuklu kültüründen etkilenmiş, bu mevcut kültürün mirasçısı ve koruyucusu olmuştur. Osmanlı Devleti’nde bu manada birçok padişahın, paşanın ve beyin kendilerinin de güreş sporuyla özellikle de yağlı güreşle uğraştıkları görülmüştür. Bu bağlamda yağlı güreşler, Osmanlı padişahları arasında da her zaman rağbet gören bir rekabet türü olmuştur. Osmanlı padişahlarından Çelebi Mehmed’in “güreşçi” lakabıyla anıldığı, Şehzade Cem’in zamanının büyük bir bölümünü güreşe ayırdığı tespit edilmiştir.¹ Buna mukabil pehlivanlar, sarayda o denli kıymet görmüşlerdir ki, II. Mehmed devrinde cemaat biçiminde teşkilatlanmaya dahi gitmişlerdir. Osmanlı Devleti’nde her Yeniçeri odasında birer veya ikişer pehlivanın bulunması bir kanundur. II. Bayezid, padişah olmadan önce Amasya’da sancak görevini yürütürken, çevre memleketlerdeki sanatkâr, zanaatkâr ve sporcuları yüksek aylıklar vererek toplamış, padişahlığı döneminde de bunları İstanbul’a beraberinde getirmiştir.² I. Süleyman, IV. Murad,³ III. Ahmed, I. Mahmud güreşe ve pehlivana düşkün hükümdarlardır.

Bu sebeplerdir ki, padişahlar güreşçilere de oldukça itibar etmiş ve hatta yanlarında istihdam dahi etmişlerdir. Bu süreç, II. Bayezid ile başlamış ve yağlı güreşin “kıblesi” olarak kabul edilen Kırkpınar’da başarı gösteren başpehlivanlar sarayda çeşitli vazifelere getirilmiş, padişahla yurtdışına çıkmış, maiyetinde bulunmuş, konaklamaları için özel mekanlar tahsis edilmiş, idmanları için saray bahçeleri yeniden düzenlenmiştir⁴. Sultan Abdülaziz devrinde pehlivanlar yurtdışına kadar açılmış hatta II. Abdülhamid devrinde dünyanın pek çok noktasında Türk pehlivanları tanınır olmuş, davet dahi almışlardır⁵.

Ayrıca belirtilmesi gereken hususlardan biriside güreşlerdeki ödül mevzusudur ki, Osmanlı Devleti’nin varlığından itibaren tüm güreş türlerinde yalnızca yenen değil, sıkı mücadele veren pehlivanlar da ödüllendirilmiştir. Fakat XIV. Yüzyıldan, XX. Yüzyıla kadar pehlivanlara verilen ödüller arasında kemer olmamıştır. Kemer kavramı yurt dışında yapılan spor müsabakalarında geçerli olan bir anlayıştır. II. Abdülhamid’in de onaylamasıyla yurtdışına çıkan pehlivanlar aldıkları birinciliklerin ardından madalya ve kemerle ödüllendirilmişlerdir.⁶

Anadolu’da ilk kemer 1901 yılında Bursa’nın Umurbey ilçesinde düzenlenen yağlı güreş organizasyonunda;

1- Altın kemer

2- Gümüş Kemer

3-Şeref Kemer

şeklinde dağıtılmış ve bu kemeri ilk Adalı Halil pehlivan kazanmıştır. Ama dünya üzerinde altın kemeri kazanan ilk Türk pehlivan ise 16 Ocak 1900 tarihinde Paris’te Moulin Rouge’da yapılan müsabakalar neticesinde tüm rakiplerini yenen Filiz Nurullah’ın olmuştur.⁷

¹ Özbay Güven, “*Türklerde Pehlivanlık*”, Türk Dünyası Araştırmaları, S. 56, Ankara, Ekim 1988, s.3; Şehzadelerin eğitimi din âlimlerinin önderliğinde din öğretimi ile başlar, ardından pozitif ilimlerle sürer, ardından sportif faaliyetlere geçilir ve şehzadelerin eğilimine göre ok atma, ata binme, ava çıkma ve güreş tutma ile devam edilirdi. Atıf Kahraman, Osmanlı Devleti’nde Spor, T.C. Kültür Bakanlığı Yay., No: 1697, Ankara, 1995, s.125.

² Defter-i İhracat-ı Matbah-ı Hassa ve Sa’iran (8 Nisan 1504) tarihindeki ödemeler arasında Küştigir Ali Küçük’e 1000, pehlivan Kılıç’a 2000, Ahmed Beşir Türki’ye 3000, Küştigir Süleyman’a 1500 Osmanlı kuruşu verildiği ifade edilmiştir. Ömer Lütfi Barkan, “*İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri*”, Belgeler Dergisi, No: 228-291-377, C.IX, S. 13, TTK Basımevi, Ankara, 1979, s.330, 343, 377.

³ IV. Murad’ın sahip olduğu kas gücünü anlamak adına türlü efsanevi hikâyeler dile getirilmiştir. Bunlardan birisi de IV. Murad’ın tahrir edilmesini emrettiği “Core” kalesinin kapısının kırılmasına ilişkin olandır. Sultan IV. Murad, Core Kalesinin kapısını neferlerinden kimse kıramayınca sekiz erin güçlükle taşıdığı bir koçbaşını tek başına kaldırıp, yarım hamle yaylanmayla kale kapısına vurmuş, kapı ortasından delinip, direk içeri girmiştir. Sultanın gücünü teyit etmek adına bugün Topkapı Sarayı Müzesinde 10412 kod numarasıyla tek parça bir idman taşı bulunmaktadır ve taşın kitabesinde 102.64 kg. ağırlığa denk geldiği ifade edilmiştir. “*Seksen Vutye bu taş çün sırça parmağı ile kaldırdığı kuvvet gösterüb; Sultan Murad’ı Cem Gulam Hak kuvvetün efsün edüp ömrün ziyade eyleye kaldırdı seksen okkayı parmakla..(Tarih-i Temam)*” Özbay, a.g.e., 1991, s. 17.

⁴ Özdemir Mehmet - Taşkın Özden - Bozdam, Ahmet, “*Modern Güreşin Öncüleri: Cihan Pehlivanları*”, II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Bildiri Kitabı, Edirne, 2007., s.35-37.

⁵ BOA.DH.MKT. 374.14.2.2 17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895); Cevdet Küçük, “*Abdülaziz*”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Ankara, 1988, s.179-185; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Teşkilatı’nda Kapıkulu Ocakları, C.I, TTK Basımevi, Ankara, 1943, s.322.

⁶ Fransa ve Rusya’da güreşerek Osmanlı’nın gücünü, asaletini tüm dünya milletlerine bir defa daha ispatlayan ve cihanın birinci pehlivanı unvanını alan Rumelili Cihan Pehlivanı Kara Ahmed’e, Paris şehremaneti Meclisi kararıyla bir kut’a altın madalya ve ayrıca iki kut’a da gümüş madalya aldığını, kendisinin bunun haricinde Belçika Kralından ve Rus Çarından da madalyası olduğu bildirilmiştir. BOA.Y.MTV. 197.79.1-2 Fi 10 Şaban 1317 / (2 Kanun-i Evvel 1315-14 Aralık 1899). Kara Ahmed, Sabah Gazetesine yazdığı mektubunda “Birinciliği kazandığımı, 150 napolyonu Osmanlı Bankasına teslim ettiğimi, üç madalya aldığımı, mektubu yazdığım gün itibari ile Filores Bergere’de 3,5 günlük ve 2000 Franklık kontrat yağtığımı bildirmiştim. Sabah Gazetesi Sayı:3659, “Cihan Pehlivanı Kara Ahmed”, Fi 16 Ramazan 1317 / (6 Kanun-i Sani 1315-18 Ocak 1900), s. 1.

⁷ Alper Yazoğlu, Balkanlarda Türk Yağlı Güreşleri (Kırkpınar), C. I, Öz Ofset, İstanbul, 1992, s. 137; Balıkesir Karesi Belediyesi bu

Osmanlı Devleti'nde güreşlerle ilgili bir diğer husus da II. Abdülhamid devrinde, özellikle Sultan Abdülaziz'in bir Kırkpınar pehlivan tarafından katledildiği şüphesi ile saray ve çevresindeki tüm pehlivanların tasfiyesi edilmesi hadisesidir. Bu süreçte saray bünyesinde pehlivan besleme işi bitirilmiş olmasına rağmen, Ehl-i Hiref defterine kayıtlı pehlivanları mağdur etmemek adına yeni usullere uygun olarak dönemin padişahı pehlivanların maaşlarını ödenmeye devam etmiştir.⁸

Devlet bünyesinde bu sıkıntılar yaşanırken, pehlivanların yalnızca bir müddet, II. Abdülhamid zamanında yabancı misyon şeflerinin ziyaretleri sırasında Yıldız Sarayı'nda güreş tutmalarına müsaade edilmiştir. 1890 yılından itibaren İstanbul'da Maltepe, Beykoz, Rami, Dudullu, gibi İstanbul'un dışında kalan köy yerlerinde ve özellikle Edirne'de güreş müsabakalarına müsaade edilmesinde, padişahın tam manası ile yönetime egemen olması ve Osmanlı pehlivanlarının yurt dışında elde etmiş olduğu başarıların tesiri de olmuştur.⁹

Dönemle ilgili yapılan araştırmalar da göstermiştir ki, Kırkpınar Yağlı Güreş müsabakaları padişah izniyle de olsa tertiplenmiştir. 1890 yılında, II. Abdülhamid'in izni ile 24 Mayıs günü açılan Kırkpınar panayırı, üç gün devam etmiş ve olaysız sona ermiştir. Panayırda sorun yaşanmamış, müsabakaları izlemek için gelenler, vilayet zabıtasının aldığı emniyet tedbirleri sayesinde memleketlerine güvenli biçimde dönüş yapabilmıştır.¹⁰ 1892 yılı Kırkpınar Panayırı da aynı şekilde 3 Mayıs Hıdırellez zamanı toplanmış ve müsabakalara 6 bin

kişinin katılımı olmuş, alınan tedbirler sayesinde şehir içinde ve dış mahallelerde sorun yaşanmadan panayır tamamlandığı dönemin gazetelerinden tespit edilmiştir.¹¹

Ancak aynı zaman dilimi içerisinde bazı güreşçilerin meydanlarda, nümayişin olabileceği açık arazilerde güreşmelerine izin verilmemesi üzerine pehlivanlar, kendi imkânlarıyla nafakalarını temin, sporlarını daim kılabilmek adına menajerler vasıtasıyla yurtdışına çıkma kararı almışlardır. Bu düşünceden hareketle, II. Abdülhamid'in güreş yasağı, Türk adının bir defa daha dünya da "kuvvet" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmasının yolunu açmıştır.¹²

Bununla birlikte pehlivanların gittikleri ülkelerde kendi isimleri ile padişahın adının birlikte anıldığını öğrenen ve bu durumdan rahatsızlık duyan üst düzey devlet ricalinin, Avrupa gazetelerinden özellikle de Journal de Paris'nin 19 Mart 1895 tarihli nüshasından hareketle, Osmanlı pehlivanları hakkında "Padişahın Aslanları" veya "Padişahın Güreşçileri" gibi adlarının takılmasından duyulan rahatsızlığı bizzat dönemin yöneticileri mezkûr gazetelere tekzip yazıları göndermek sureti ile ifade etmişler, durumu ve ifadeleri doğru bulmadıklarını açıklamalarına rağmen, yazıların devam etmesi üzerine bazı Avrupa gazetelerinin Osmanlı Devleti sınırından girişine de yasak getirilmiştir.¹³ Fakat ilerleyen aylarda yayınlanan tekzip yazıları sebebi ile Journal de Paris, ısrarından vazgeçince, başta olmak üzere diğer Avrupa gazetelerinin de yeniden İstanbul'da satışına müsaade edilmiştir.¹⁴

Türk Pehlivanlarının Avrupa ve Amerika'daki Müsabakaları

Osmanlı Devleti'nin son devri olan XX. Yüzyılın başındaki yöneticilerden II. Abdülhamid devrine kadar bayramlarda, düğünlerde ve sair özel zamanlarda, organizasyonlarında bilhassa Cuma günleri, gencinden yaşlısına kadar çeşitli sıklık ve büyüklükte pehlivanlar

müsabakayı 1902 tarihi olarak kendi sitesinde vermiştir. https://www.karesi.bel.tr/statik/kurtdereli-mehmet-kimdir/?dil=tr_TR (Erişim Tarihi: 04.12.2018). Dünya üzerinde altın kemeri kazanan ilk Türk pehlivan ise 16 Ocak 1900 tarihinde Paris'te Moulin Rouge'da yapılan müsabakalar neticesinde tüm rakiplerini yenen Filiz Nurullah'ın olmuştur. Koloğlu "Müthiş Türkler adlı eserinin 313. sayfasında, bu tarihi 17 Ocak olarak vermektedir. Yanılmasının sebebi gazetelerden aldığı bilgi dolayısıyla bir gün sonrasını kemerin alınış tarihi olarak ifade etmiştir.

⁸ Sultan Murad Han'a 23 sene hizmet eden pehlivan Mustafa Çavuşa 500, Harem Ağası Eğinli Ahmed'e 200 kuruşluk çerağlık (Şamdancıbaşılık) maaşı verilmesine ilişkin 17 Teşrin-i Evvel 1293 tarihli yazı. BOA.İ.DH. 734.60155.1.1. Fi 19 Şevval 1293 / (26 Teşrin-i evvel 1293-7 Kasım 1876).

⁹ Edirne'ye 6 saat uzaklıkta bulunan Kırkpınar panayırı bu yıl da her yıl olduğu gibi içinde bulunulan Rumi 21 Nisan tarihinde tertip edilmiş, 6 bin nefer toplanmış, her yerden gelen meşhur pehlivanların âdet olduğu üzere yağlı güreş müsabakaları seyredilmiş ve asayişini temin eden padişahımız sayesinde olumsuz hiçbir hadise vuku bulmamıştır. Edirne Gazetesi, (Havadis-i Vilayet Köşesi), Sayı:165, Fi 7 Şevval 1309 / (23 Nisan 1308-5 Mayıs 1892); Cem Atabeyoğlu, "Güreş", Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı İslam Ansiklopedisi, C. III, Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 1994, s.1482.

¹⁰ Bu tarih gazetede, "Mayıs ayının 12. Günü açıldı ve üç gün müddetince devam etti." şeklinde Rumi takvime göre verilmiştir. Edirne Gazetesi, Sayı: 590, "Vukuat-ı Vilayet", Fi / (31 Mayıs 1306-12 Haziran 1890), s.1.

¹¹ Ceride-i Edirne, Sayı: 165, "Kırkpınar Panayırı", Fi 5 Şevval 1309 / (23 Nisan 1308-5 Mayıs 1892), s. 2.

¹² İbrahim Alâeddin Gövsa, "Türk Gücünü Cihana Yayan Adalı Halil Pehlivanla Mülakat", Resimli Gazete, Sene: I, No: 49, 9 Ağustos 1340 (1924), s. 8; Koloğlu, a.g.e., s.17-20.

¹³ BOA.Y.A.HUS.322.100.1/2 /3 Fi 28 Ramazan 1312 / (12 Mart 1311-25 Mart 1896). Bu gazetenin müteaddit defalar çeşitli sebeplerden yurda girişi yasaklanmıştır.; Paris'te çıkan Journal Gazetesinin baş muharrirlerinden Kont Ducratri namındaki zatın, Osmanlı Devleti ve Sultanı hakkında yazdığı olumsuz makale sebebi ile mezkûr neşriyatın yurda girişi yasaklanmıştır. BOA.DH.MKT. 88.12.3-6 Fi 2 Şevval 1312 / (17 Mart 1311-29 Mart 1895); BOA.ZB. 19.108.1-2 Fi 2 Recep 1324 (09 Ağustos 1322-22 Ağustos 1906); BOA.ZB. 23.124.1 Fi 14 Muharrem 1326 (04 Şubat 1323-17 Şubat 1908).

¹⁴ BOA.DH.MKT.88.12.2 Fi 2 Şevval 1312 / (17 Mart 1311-29 Mart 1895).

yağlanıp, güreş müsabakası yapmışlardır. Anadolu topraklarında modern anlamda güreş sporunun ortaya çıkması, Sultan Abdülaziz devrinde 1867 yılında Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen seyahatlerin sonrasına denk gelmektedir. Bu tarihten sonra özellikle Direklerarası, Gedik Paşa, Beyoğlu gibi İstanbul'un çeşitli semtlerinde, tercihen Ramazan ayında kurulan sirkler vasıtası ile tanışmıştır¹⁵.

Sultan Abdülaziz zamanında Sıya Ocağı'na alınıp, itibar edilen ve çeşitli iç hizmetlerde görevlendirilen pehlivanlar, Osmanlı Devleti'nin 34. Padişahı II. Abdülhamid'in ülke sınırları içerisinde nümayiş şeklinde bir müddet güreşlerin yapılmasına müsaade etmemesi üzerine, Türk pehlivanları da yurtdışına yabancı menajerler aracılığıyla açılmak zorunda kalmış ve "Fort Comme On Turc=Türk Gibi Kuvvetli" sözü de işte bu sürecin bir ürünü olarak, XIX. Yüzyılda Avrupası'nda bir slogan haline almıştı.

1890'dan sonra Osmanlı topraklarında güreşten artık maddi kazanç sağlanabilmesi pek mümkün değildi. Bu topraklara da kendilerini profesyonel olarak tanımlayan pek çok pehlivan aslında amatör ruhla işlerini yapıyorlardı. Bu tarihten itibaren Osmanlı coğrafyasında, insan sirklerinde gösteri müsabakaları yapacak, güçlü insan arayışına giren organizatörler, yönlerini Deliorman bölgesine çevirmiş ve buradan buldukları pehlivanları, Avrupa ve Amerika'da ringlere çıkarmışlardır.

Paris, bu anlamda Türk pehlivanlar için bir ülkeden başka bir ülkeye yaşam kalitesini artırmak adına koştukları, bu yolla adlarını duyurmaya çabaladıkları veya dünya şampiyonalarında yer aldıkları müsabakalar yaptıkları şehir oldu. Ancak hayallerine ifade edilen anlamda ulaşabilen 6-7 Türk pehlivanından başkası olmamıştır. Türkler, ümit ettiklerinin aksine bu organizasyonlara çok az iştirak sağlayabilmişlerdir. Çünkü ilk aşamada elde edilen başarılar, daha sonraları gelişi güzel Avrupa ve Amerika'ya götürülen pehlivanların başarısızlıkları ile neticelenince, organizatörlerinde ilgisi azalmıştır.

1894 yılının Mart ve Nisan aylarında kendi imkanları ile gittikleri Londra'da, daha sonra organizatörlerle yaptıkları kontratlarla, ilk güreş organizasyonlarına katılan Türk pehlivanlar, Kazandereli Memiş¹⁶, Yaşar

İsmail, Kara Osman, Oluklulu Kel Mehmed'dir.¹⁷ Mezkûr pehlivanlar oldukça da başarılı müsabakalar çıkarmışlardır. Bundan etkilenen bazı organizatörlerde yeni pehlivanlar bulmak adına ardı ardına Osmanlı coğrafyasına gelmeye başlamışlardır.

İşte bu Avrupalı organizatörlerin en tanınmış olanlarından biri de 1894 yılında Fransa'nın Paris şehrinde, Grue mahallesinde, Geoffroy Sokağı 14 numarada ikamet eden ve cambazlık, hokkabazlık, kuvvet gösterileri ve güreş dahil halkı eğlendirmek adına her türden sirk gösterilerini deneyen eski sporcu olan Joseph Doublier'di. Mösyö Doublier, çalıştığı sirkte Paris'in ileri gelenlerinden bir şahsın, tüm sirkün önünde madam Doublier'e yakışık olmayan bir

---

pehlivani zor duruma düşürecek bazı oyunlar denemesi üzerine, Kazandereli Memiş pehlivan pes ederek, müsabakadan çekildi ve mağlup oldu. Mayıs 1895'te Rum güreşçi Pierrie ve Bulgar Petrof ile yaptığı kontrat vasıtasıyla Londra'ya giderek, Alhama gazinosundaki güreşlere katıldı ve hiç yenilmedi. 1897'de tekrar Avrupa'ya giden ve bu seferde Fransa'da güreşler yapan Memiş pehlivan, 1907 yılına gelindiğinde artık 47 yaşında olgunluk çağında güreşi bırakmış olmasına rağmen, Hayrabolu Panayırındaki güreşlere katılması için teklif alır. Ama güreşi bıraktığından orada sadece hakemlik yapmakla yetinir. Kırkpınar başpehlivanlarındandır. Atf Kahraman, Cumhuriyet'e Kadar Türk Güreşi, C.I-II, Kültür ve Turizm Bakanlığı: 1029, Kültür eserleri Serisi: 133, Ankara, 1989.s. 191-197; kazanderelimpo.meb.k12.tr/meb_ys.../10072802_kazanderelmemphehvan.pdf? (Erişim Tarihi: 26.11.2018); Halis Erdem, Doğuştan Günümüze Kırkpınar, Ceren Matbaacılık, Genişletilmiş 2. Bsk., Edirne, 2010., s. 348-349.

¹⁷ Oluklulu Kel Mehmed pehlivan Şumnu şehrinin Oluklu köyünden bir Pomak'tır. Koca Yusuf ile çağdaş olan Kel Mehmed pehlivan, Avrupa'ya ilk giden Osmanlı pehlivanları arasındadır ve Londra'daki maçlarının hiçbirini kaybetmemiş, ardından Fransa'da da benzer başarılar elde etmiştir. Atf Kahraman, Koca Yusuf, Büyük Türk Pehlivanı, Türk Büyükleri Dizisi: 56, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1987, s. 41-57; 27 Mayıs 1895 (15 Mayıs 1311) Pazartesi günü İngiltere Londra'da El Hamra Gazinosu'nda Türk pehlivanlar Yaşar İsmail, Oluklulu Mehmed, Kazandereli Memiş yabancı rakipleri ile müsabakalar yapmışlardır. Orhan Koloğlu "Müthiş Türkler" adlı eserinde Mehmed ile Adalı Mehmed'in aynı kişiler olup olmadığını tespit edemediğini ifade ederken, Atf Kahraman Koca Yusuf, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Kırkpınar Güreşleri adlı eserlerinde bu ismin Oluklulu Kel Mehmed olduğunu söylemektedir. Ama Mehmed denilen şahsın, Eriklili Mehmed olma ihtimali yüksektir. Çünkü kendisi Filiz Nurullah ile birlikte Koca Yusuf'un çırağıdır. Kara Osman, Kazandereli Memiş ile birlikte güreşen pehlivanın ise Oluklulu Kel Mehmed olma ihtimali daha yüksektir ki, bunun sebebi de organizatörlerin çoğu zaman mezkûr şahısları birlikte güreştirmesidir. Şeyhmus Sarice, "Pehlivan Koca Yusuf'a Dair Batı Basınında Çıkan Haberlerin Muhteva Analizi", Analitik Sosyal Bilimler Dergisi, S.I, C.I, Ankara, 2018, s. 45; Oluklulu Mehmed'in kispeti Avrupalı organizatörlerce uygun görülmediğinden, kendisi oyunlardan elemine edilmek istenmiştir. Bu sebeple kendisine bedelsiz organizatörlerinde uygun göreceği bir kıyafetin yapılması istenmiştir. Sabah Gazetesi, Sayı. 2043, "Paris'te Bir Türk Pehlivanı", Fi 19 Şevval 1312 / (3 Nisan 1311-15 Nisan 1895), s. 2.

¹⁵ Halim Baki Kunter, Eski Türk Sporları Üzerine Araştırmalar, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1938, s.46

¹⁶ 1859 yılında Bulgaristan'ın Plevne ilinin, Selvi ilçesine bağlı Dobronurka köyünde doğdu. Babası 1877- 1878 Türk- Rus savaşında Türkiye'ye göç ederek Tekirdağ'ın Kazandere köyüne yerleşti. Memiş pehlivan, 1,88 cm. boyunda ve 115 kilo ağırlığındaydı. 23 Ağustos 1894'te Gelibolu Mevlevihane'si Şeyhi Mustafa Daniş Efendinin Çardak'ta yaptırdığı güreşte başaltına soyundu ve Razgradlı Kara Ahmet pehlivan ile eşleştirildi. Kara Ahmed'in kendisinden yaşça büyük bir

fiziksel tavır sergilemesi üzerine güreşçi arkadaşı Petrov ile birlikte sirkî karıştırmış, bu sayede Doublîer ailesi sirkten hiçbir malzemelerini almadan kaçmış, limandan ilk kalkan gemiyle de İstanbul'a ulaşmışlardır. Doublîer, İstanbul'un kenar mahallerinde Petrov ile beraber hamallık yaparken, bazı Türk pehlivanları ile tanışmış, içerisinde bulunduğu vahim durumdan kurtulabilmenin yolunu bu güçlü, kuvvetli adamları Avrupa'da güreşmeye ikna etmekten geçtiğini fark etmiş ve bu sayede ciddi meblağlar kazanabileceğini düşünerek, bir ekip kurmak maksadıyla harekete geçmiş¹⁸, ortaya koydukları proje ile bir Fransız koyun tüccarı ilgilenmiş, onlara Bulgaristan'da pehlivan bulup sözleşme yapmaları adına maddî destek sağlamıştır. Doublîer, Osmanlı coğrafyasının en bilinen iki pehlivanını Şumnu'da (Filiz Nurullah, Koca Yusuf), bulup, onlarla ayrı ayrı 15.000 Fransız Frangı üzerinden bir sözleşme imzalayarak, Fransa'ya götürmüştür.¹⁹

Ama bu sırada kontrat yaptığı Yusuf ve Nurullah pehlivanları karakter olarak analiz etme imkanını yakalayan Doublîer, Bulgaristan Şumnu'dan, Edirne'ye gelinceye kadar ki, kısa zaman dilimi içerisinde onlar hakkında bilgi sahibi olmayı da başarmıştı. Koca Yusuf pehlivanın sert, ciddi, Nurullah'ın kalender ve neşeliydi. İleride bu Doublîer'in Yusuf pehlivanla münasebetlerinde açıklayıcı, kesin ve dürüst, Nurullah ile biraz daha samimi ve açıklayıcı hareket etmesi gerektiğini de anlamasını sağlamıştı. Bu haller Koca Yusuf'un ve Filiz Nurullah'ın güreş mantığını da oluşturuyordu. Ancak Avrupa'da pehlivanlar kispet yerine güreş mayosu giyeceklerini, yağlanmayacaklarını, belden aşağıya da müdahale de bulunmayacaklarını, ayakları kullanarak oyun yapmanın da yasak olduğunu öğrendikleri andan itibaren, birde bilmedikleri bir güreş stili (Greko-Romen) ve kültürünü de öğrenmek zorunda kalmışlardı. Hatta Koca Yusuf, bu zaman zarfında, Fransızların "la double prise a terre= Çift Kle" oyununu çözmüş ve tüm gücünü ayak ve kollardan alan ve diskalifiye olmasına mâni olacak teknikler üzerinde idmanlara başlamıştı.²⁰

Aynı dönem içerisinde Doublîer, daha başka Türk pehlivanlarının da peşine düşmüş ve Mehmed oğlu Adaiçi Kilise Nahiyesinden Adalı (Abdül)Halil, Bala-yi Atik Kazasında mukim Mandıralı Mustafa oğlu İsmail Yaşar ve Şumnulu Halil oğlu Tevfik pehlivanlar ile kontratlar yaparak, onları yurtdışına çıkartarak, oralarda müsabaka yapmalarını sağlamak

için ²¹ Joseph Doublîer, Edirne'ye ulaştığı sırada pehlivanların yurtdışına çıkmaları adına hem Hariciye hem de Dahiliye Nezaretlerine 7 Mayıs 1895 tarihinden 12 Haziran 1895 tarihine kadar dilekçeler yazmış, arzualinde mezkûr iki pehlivan ile mukavele akdi yapıldığını, bu suretle ihtiyaç olunan pasaportların kendilerine verilmesine ilişkin gereken resmi prosedürün tamamlanmasını talep etmişse de Edirne vilayetinden aldığı cevapta, imzalanan akitlerin devlete tesliminin tam olarak yapılmamış olması ve eksik evraklarında tamamlanmamasından ötürü ilk etapta çıkış izni kendilerine verilemeyeceği beyan edilmiş, bunun üzerine 7 Haziran 1895 tarihinde Doublîer'de yazdığı bir başka dilekçede, pehlivanların sanatlarını icra etmelerine izin verilmezse, kendisinin de onların farklı platformlarda güreş yapmalarına müsaade etmeyeceği gibi kendisine tazminat olarak her birinden 10.000 Frank tazminat almak zorunda kalacağını, ayrıca gereken yerlere şikayette bulunacağını dönemin vilayet yöneticilerine ifade etmiştir. Doublîer'in bu çıkışının ardından iki pehlivan değil üç pehlivanın kontratta yer aldığı ve gerekli olan eksik evraklarının tesliminin de sağlanmasının ardından, müsaadenin verileceği, Hariciye Nezareti tarafından Doublîer'e gönderilen yazıda ifade edilmiş, ayrıca pehlivanları zamanında yurtdışına çıkarmaz ceza harcı ödemelerine hükmedildiğini de belirterek, pehlivanların pasaportları ile birlikte çıkışlarına izin verilmiştir.²²

XIX. yüzyılın sonlarında nümayiş biçiminde güreşler yasak olsa da dönemin padişahı mutlaka pehlivanları yurtdışına çıkmadan evvel saraya davet ediyor, kılık-kıyafet anlamında düzenlerine bakıyor, kendilerine ihsanlar bağışlıyor, gidilen ülkenin sefirinden gelişmeler

¹⁸ Orhan Koloğlu, Müthiş Türkler, Yavuz Yay., İstanbul, 1972. s.30-31; BOA.BEO. 621.46504.2.1. Fi 18 Zilkade 1312 / (1 Mayıs 1311-13 Mayıs 1895); BOA.DH.MKT. 374.14.1-2 Fi 17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895).

¹⁹ BOA. DH.MKT. 374.14.2.2. Fi 17 Cemazeyil-Evvel 1313 / (24 Teşrin-i Evvel 1311-5 Kasım 1895); BOA.DH.MKT. 374.14.3.2. Fi 17 Zilhicce 1312 / (17 Mayıs 1311-29 Mayıs 1895).

²⁰ Selim Sırrı Tarcan, Terbiye-i Bedeniyye Tarihi, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928, s. 128-134; Pons, Paul, La Lutte, Pierre Lafitte & Co., Paris, 1912, s. 325-326.

²¹ Doublîer, Adalı Halil'e 15 günde 15 adet Napolion altını, Yaşar Ağaya 10 Napolion altını, Tevfik'e 8 Napolion altını vermeyi ve seyahatlerinde 3. Sınıf trende yolculuk yapmalarını ve bununda masraflarının kendisi tarafından karşılanacağını taahhüt etmiştir. Bu antlaşmaya göre sözleşmenin neticelenmesinin ardından ki 6 aylık bir süreyi kapsamaktadır. (28 Mayıs-26 Kasım 1895) gelecek 3 yıl pehlivanlar Almanya, Fransa ve ABD'de güreş yapamayacaklardır. BOA.BEO. 621.46504.2.1-2. Fi 18 Zilkade 1312 / (1 Mayıs 1311-13 Mayıs 1895).

²² Doublîer ile yapılan bu mukavele nezdinde eğer pehlivanlar organizatörleri ile birlikte Paris'e gelmezler ise; üçünden ayrı ayrı Doublîer'e 10 bin Fransız Frangı ödemeyi, taahhüt ettikleri gibi Doublîer bu menajerlikten vazgeçerse her birine 1000 Fransız Frangı vermeyi taahhüt ediyordu. Ayrıca mukaveleleri biten bu mezkûr pehlivanlar 3 yıl müddetle Avrupa ve ABD'de güreşmeyeceklerdir. BOA.BEO. 621.46504.1. Fi 17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895); BOA.BEO. 621.46504.5. Fi 3 Zilhicce 1312 / (16 Mayıs 1311-28 Mayıs 1895); BOA.BEO. 621.46504.6. Fi 21 Zilkade 1312 / (4 Mayıs 1311-16 Mayıs 1895); DH.MKT. 324.14.3.2 Fi 4 Zilhicce 1312 / (17 Mayıs 1311-29 Mayıs 1895); BEO. 621.46504.3.1. Fi 17 Zilhicce 1312 / (30 Mayıs 1311-11 Haziran 1895).

hakkında da raporlar alıyor²³, elde edilen başarılar doğrultusunda da kendilerine sanayi madalyaları ve nişanlar taltif ediyordu²⁴.

Koca Yusuf ve diğer Türk pehlivanlarının üç yıllarını geçirecekleri Fransa macerasını, 19 Mart 1895 Salı günü yayınlanan Journal de Paris 'de "*Türk pehlivanlarının Fransa'ya Geldi.*" haberi ile okuyucularına duyurmuştur. 20 Mart 1895 Çarşamba günü Türk pehlivanları Fransa'da Folies Bergeres'te ilk müsabakalarına çıkmadan önce kendi aralarında oynaş denilen "antrenman" güreşlerini yapmış, 6 gün sonra da dünya çapında nam sahibi pehlivanlarla Greko-Romen stilde müsabakalara başlamışlardır. Koca Yusuf, Fransız Dumont, Sabes, Fenelon, Paul Pons, Gambier, Raoul, Julius ve Amerikalı Leither, Filiz Nurullah, Fransız Pons, Gambier, Sabes, Felix Bernard ve İngiliz Tom Cannon, Eriklili Mehmed (Küçük Yusuf)²⁵ ise yine Fransız Fournier, Felix

Bernard, Gambier, Sabes, Julius, İngiliz Tom Cannon ve Rum Pierre ile karşılaşmıştır. Bu müsabakaların önemli bir kısmında Türk pehlivanlarının yüksek bir başarı kazanmışlardır. Folies Bergeres Greko-Romen güreşleri, 3 Haziran'da bitirilecek olmasına rağmen 14 Haziran'a kadar uzatılmıştır. Buna sebep Fransız halkının Türk güreşçilerin müsabaka anlayışına ve rakiplerine karşı yaklaşımlarına olan ilgilerinden kaynaklanmıştır. Bu arada Kara Osman'da ilk etapta Koca Yusuf ve grubu ile hareket ederken, Doublier'in yaptığı antlaşma sebebi ile Cirque d'Hiver'de mindere çıkmaya başlamıştır²⁶.

Türk pehlivanlarının Paris'te yaptığı güreşler halkın dikkatini celp etmiş, hatta o kadar meşhur olmuşlardır ki, "Ambassadeurs" adlı bir komedi oyunun konusu haline gelmişlerdir.²⁷ Türk pehlivanların güreş müsabakaları Fransa'da siyasette konuşulmaya başlandığı gibi dergilere (Charivari) ve tiyatrolara da "*Eğlenceli Büyük Güreşler*" adıyla konu olmuştur. Hatta gazeteler Cumhurbaşkanı Felix Faure'nin rakipleri ile arasındaki düellolarını güreş müsabakaları ile yapmasının daha doğru bir yaklaşım olacağını ileri sürülmüştür.²⁸

26 Ocak 1896 Pazar gününe gelindiğinde, Bordeaux'da Kara Osman, Fransız Mastoc, Gambier, Paul Pons'u, Koca Yusuf, yine Fransız Macheval, Sabes, Gambier ve Filiz Nurullah'ı, Nurullah'da, Pons'u yenmişlerdir. Ancak Nurullah, Koca Yusuf ile yaptığı müsabakayı kaybetmiştir.²⁹ Greko-Romen güreş teknikleri Türk pehlivanların tamamen uzak oldukları bir teknik olmakla birlikte, Avrupa'da kendileri dışında, yağlı güreş yapma şansları olmayan Koca Yusuf ve Kara Osman, Bourdeaux şehrinde mezkûr güreş stiline kendi aralarında çalışırken, Filiz Nurullah tekniğini bozmamak adına bu stile çok önem vermemiştir. Stil ile ilgili en kapsamlı çalışmayı daha İstanbul'dan, Fransa'ya gelmeden Kara Ahmed yapmıştır. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)

²³ Elçilerin en bilineni Paris Sefiri Münir Paşadır. Güreşçilerin giyim ve kuşamları padişahın özel ilgi alanını teşkil etmiş, kendisi de bizzat pehlivanların görünümüne ilişkin fikir beyan etmiş, çoğunlukla Rumeli yöresinin kıyafetlerini estetik bulduğundan onun giyilmesini istemiştir. Avrupa'da da bu kıyafetler ilgi odağı olmuş, büyük resmi kıyafet balolarında Paris'te, Londra'da kadınlar ile erkekler tarafından çok beğenilmiştir. Hatta bir ara bu törenlerde Parisli ve Londralı genç beyler Türk tipi kıyafetlerle katılım sağlayarak ilgiyi üzerlerine çekmeyi de başarmışlardır. Tercüman-ı Hakikat Gazetesi'nin 14 Mart 1908 tarihli bir makalesinde Osmanlı pehlivanlarının giydiği kıyafetlerin tarifi yapılmıştır. Doğanay . Çevik, Pehlivan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2011., s. 77-79.

²⁴ Mestan Pehlivan, Kara Ahmed, Kurtdereli Mehmed, Küçük Yusuf, Abdurrahman, Adalı Halil, Molla İbrahim, Madaralı Ahmed pehlivanlara Sanayi Madalyası, nişan ve beratlar verilmiştir. BOA. İ.MBH. 4.58.1-2 Fi 8 Zilhicce 1328 / (28 Teşrin-i Sani 1326-11 Aralık 1910); BOA. İ.TAL.227.81.1-2 Fi 1 Cemazey'il-Ahır 1318 / (2 Eylül 1317-15 Eylül 1901); BOA. İ.TAL.266.50.1.3 Fi 22 Şaban 1319 / (2 Kanun-i Evvel 1316-15 Aralık 1900); 25 Ekim 1880 tarihli padişah emri doğrultusunda vermeye başlanan 5. Dereceden Mecidiye nişanının 1895 tarihi itibarı ile Joseph Doublier'e taltif edildiğine dair BEO. 621.46504.3.1. Fi 17 Zilhicce 1312 / (30 Mayıs 1311-11 Haziran 1895).

²⁵ Şumnulu Küçük Yusuf, "Tophaneli olarak da bilinirdi. 1866 yılında Şumlu'nun Erikli köyünde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Mehmed'dir. 1894 yılında Koca Yusuf ile Paris'e gitmiştir. 1894'te Çardak güreşlerini yapmış ve ardından Avrupa'ya gitmiş olan Mehmed pehlivan, 1897'de yurda dönmüş, 1898 yılının 26 Kasım'ında Kurtdereli Mehmed'e mağlup olmuş, 5 Eylül 1900'de Soğanlı Yağlı Güreşlerini kazanmış, 18 Ekim 1900'de Kvasoğlu İbrahim'in yeğeni Büyük Yaşar ile berabere kalmasına rağmen büyük ödülü almış, 1905 yılında Rizenin Fındıklı ilçesi Yenice (Enberler) Köyünde güreşi bırakmış olmasına rağmen köylünün ısrarını kıramayan ve Kızlıklık Mahmud pehlivanın karşısına çıkan Küçük Yusuf, yapılan güreşte bayağı yıpranmış ama pes etmiş olmasına rağmen orada yaşamını kaybetmiştir. Erdem, a.g.e., s. 319-321; 382-382; Şefik, Eşref, Tarihi Türk Güreşleri, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1953., s.125-144; Nurten Remzi, Deliorman'da

Koca Yusuf Canlanıyor adlı eserinde Yusuf'un "Koca" unvanını almasını şu şekilde ifade etmiştir. 1896 yılından itibaren çırağı Eriklili Mehmet'e "Küçük Yusuf" denilince kendisine de Filozof Rıza Tefvik tarafından "Koca" lakabı uygun görülmüştür. Remzi, a.g.e., s. 99; Orhan Koloğlu ise Müthiş Türkler eserinde Tophaneli Yusuf'tan ayırmak adına Şumnulu Yusuf'a "Koca" lakabının verildiğinden söz etmektedir. Koloğlu, a.g.e., s.25-27; <http://alucradantarihebakis.files.wordpress.com/2019/01/koca-yusuf.pdf>. (Erişim Tarihi: 22.03.2019).

²⁶ Şeyhmus Sarice, "*Pehlivan Koca Yusuf'a dair Batı Basımında Çıkan Haberlerin Muhteva Analizi*", adlı makalesinde Koca Yusuf'un ilk müsabakasını Sabes ile yaptığını belirtmiş olsa da Yusuf'un ilk güreşini Dumont ile tutuşmuştur. Sarice, a.g.m., s. 46; Kahraman, a.g.e., s. 302-303; Kahraman, "Koca...", a.g.e., s. 158-189; Tim Corvin, Pionners of Professional Wrestling (1860-1899), Archway Publishing, Bloomington, 2014, s. 67.

²⁷ Koloğlu, a.g.e., s. 40-41.

²⁸ Pons, a.g.e., s. 337-340.

²⁹ Koloğlu, "Müthiş...", a.g.e., s. 307.

beden terbiyesi muallimi Faik Beyden (Üstidman) stil hususunda dersler almış, bununla yetinmeyerek teknikleri öğrenebilmek adına İstanbul'un Kurtuluş (Tatoula) semtindeki Totonya İdman Kulübüne gitmiş, orada Melenos namındaki bir Greko-Romen güreş ustasından mezkûr güreşin teknikleri hakkında yoğun dersler almış, bu arada Fransızca da öğrenmeyi ihmal etmemiştir.³⁰

30 Nisan 1898 tarihine gelindiğinde, Türk pehlivanlarından en başarılısı, Avrupa ve Amerika'daki kariyerinde toplamda çıktığı 115 müsabakanın tamamını kazanan Amerikalıların tabiri ile "Terrible Turk" Koca Yusuf'tur. Rusya'nın en maharetli 7, Avusturya'nın 4, Bulgarların 12, Romenlerin 11 güreşçisini yenmiştir.³¹

Koca Yusuf, ABD'de Earnest Rober, George Bothner, İvan Lewis, Dan Mc Leod, Tom Jerkins, Leitner gibi isimlerle müsabakalar yapmış, Ernest Rober ile yaptığı müsabakaların tamamı olaylı geçmiş, 26 Mart ve 30 Nisan 1898 tarihlerindeki maçlarda seyircinin sahaya inmesi üzerine devreye güvenlik güçleri girmek durumunda kalmış, Metropolitan Opera House bir daha güreş müsabakalarına açılmamıştır.

Elbette Koca Yusuf'un tüm müsabakaları böyle geçmemiştir. ABD'de olduğu müddet içerisinde, 33 güreş müsabakası yapmış olan Yusuf pehlivan, buralarda sergilediği tavır, rakipleri ve seyirciyle olan teması, işine duyduğu hürmet, menajerlerde, organizatörlerde, rakiplerinde ve hatta seyirci de hayranlık uyandırmış, Amerika'da güreşe olan bakış açısını ve ahlakını değiştirmiştir. Güreşi, bir sirk gösterisi olmaktan çıkararak, seyir zevki olan ve heyecan ile beklenen bir spor olabileceğini göstermiştir. Bunun en güzel örneklerinden birisi, ABD'nin Malanga yöresinde, Charles Wittmer ile yapılacak müsabakalar öncesinde yüksek ateşle ve tıbbi raporla oynayamayacakken, 3000 biletli seyirci için sahaya çıkmış olmasıdır.³²

8 Mayıs 1898 Pazar gününe ulaşıldığında Türk pehlivanlar Amerika ve Avrupa'da güreşirlerken, Anadolu'da Kırkpınar Yağlı Güreşleri Koca Yusuf, Filiz Nurullah, Kara Osman, Adalı Halil, Yaşar İsmail gibi büyük pehlivanların yokluğunda, sessiz biçimde tamamlanmış, güreş severler ve panayıra katılanlar olaysız memleketlerine dönmüşlerdir.³³

³⁰ Özdemir-Taşgın-Bozdam, a.g.m., s. 38.

³¹ Koca Yusuf'u (Youssef İsmaelo) ABD'nin New York'una getirenler Joseph Doplier ve Antonie Pierre'dir. Ancak burada menajerliğini William Bradley üstlenmiştir. Graham Noble, "The Life And Death Of The Terrible Turk", Journal Of Mainly Arts, 2001, http://ejmas.com/jmanly/articles/2001/jmanlyart_noble_0501.htm (Erişim Tarihi: 21.04.2019).

³² Koloğlu, "Müthiş...", a.g.e., s. 65, 87-88

³³ Edirne Gazetesi, (Havadis-i Vilayet Köşesi), Sayı: 910, 19 Zilhicce 1315 / (29 Nisan 1324-11 Mayıs 1898).

Amerikalı organizatör ile olan mukavelenamesini tamamlayan Koca Yusuf, 4 Temmuz 1898 Pazartesi sabahı Fransız bandralı, 731 yolcu ve 104 mürettebat taşıyan "la Bourgogne" adlı transatlantik gemisi ile Avrupa kıtasına doğru yola çıkmıştır. La Bourgogne, New York'un kuzeydoğusundaki Sable Adası'nın 60 mil açıklarında (Halifax Mevkii-Nova Scotia-Kanada) Atlantik Okyanusundan geçerken, beklenmedik şekilde İrlanda bandıralı "Cromartyshe" adlı bir kuru yük şilebiyle çarpışarak, 670 yolcu ve mürettebatı ile batmış, az sayıda yolcu bu kazadan sağ kurtulabilmiştir. Koca Yusuf'ta kazadan sağ kurtulduğu rivayet edilse de aslında ölümüne sebep olanın müsabakalardan elde ettiği ve altına çevirdiği 8.000-10.000 dolar değerindeki kuşakta sakladığı altın olarak göstermişlerdir.³⁴ Osmanlı Devleti yaşanan kazanın sorumlularının tespit edilmesi ve haklarında gereken hukuki işlemin ivedilikle yapılmasını istemiştir. Gemide Koca Yusuf ile birlikte bulunan Osmanlı tebaasından vatandaşlarında adları İstanbul'da yayımlanan gazetelerde ilan edilmiş, kazada adları geçen vatandaşların hukuki haklarının temini için Fransa'daki Büyükelçiliğe yazı yazılarak gerekenlerin yapılması hususunda Hariciye Nezareti talep de bulunmuştur.³⁵

³⁴ Bazı yazarlar geminin adının "Kongo" ya da "Luisitania" olduğunu ve kazanın oluş biçimi ile ilgili olarak da "buz dağına çarptığı, fırtınaya tutulduğu, bilinçli şekilde batırıldığı" gibi farklı bilgiler vermektedir. Elbette ki, bu bilgiler gerçeği yansıtmamaktadır. Ayrıca geminin bir kireç gemisi olduğunu ifade edenlerde mevcuttur. Kahraman Atıf, "Huzur Güreşleri, Divan Matbaası, Ankara, 1980., s. 168; Murat Köse kitabında bu tarihi 4 Haziran 1998 olarak vermiştir. Bkz. Murat Köse, Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş, Polat Ofset, İstanbul, 1990, s. 50; Hürriyet Gazetesi, "Koca Yusuf'un Mezarını Arayacaklar", 13.11.2014; Bu gemi faciasından 61 kişi kurtulmuştur. İşin en tuhaf yanı mürettebatın çoğu yolcuları kendi hallerine terk edip, tahlisiye sandallarına kendileri binmişlerdir. Koca Yusuf ise ilk olarak onların iteklediği ve binmelerine izin vermedikleri kadın ve çocukları filikalara doldurmaya çalışmıştır. Sunay Akın, "Önce Kadın ve Çocuklar", Çınar Yay., 2. Bsm., İstanbul, 1999, s. 14-18; Geminin başsaçısı ve Koca Yusuf'u son gören tanık Liebra, gazetelere verdiği demeçte; "Yusuf'u güverteye kalabalığın ortasında elinde bıçakla, diğer yolcuları iteklerken gördüğünü, kendisinin filikalara ulaşamadığını ve boğulduğunu" ifade etmiştir. Koloğlu, a.g.e., s. 97; Ama hayatta kalan bazı yolculara göre ise Koca Yusuf, elindeki hançerle kadın, çocukları da bir kenara iterek kendisine yol açmaya çalışmıştır. Corvin, a.g.e., s. 68-71.

³⁵ BOA.HR.TH 215.81.1 Fi 23 Rabi'ul-Evvel 1316 / (30 Temmuz 1314-11 Ağustos 1898); George Vanor adlı gazetecinin 10 Temmuz 1898 tarihinde *Gil Blas*'da yazdığı Koca Yusuf ile ilgili yazıda "Fransız kadınlarının arasında kendisine yol açmaya çalışan Amerikalı erkeklerin aksine Fransız kadın yolcuları kurtarmak adına adeta kendisini feda etti." demiştir. Kahraman, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi (1924-1951) Kırkpınar Güreşleri, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1997, s.171; Gemi battıktan bir süre sonra oralardaki küçük adalardan birinin kıyısına 20 ceset vurmuş. Cesetlerin kazaya uğrayan geminin yolcuları olduğu anlaşılmış. Hemen hemen hiçbirinin kimliği tespit edilememiş. Cesetlerden biri pek heybetliymiş. Üzerindeki kılıktan hangi milletten olduğunu köy papazı

Osmanlı pehlivanlarının yurtdışına gidişlerinde yaptıkları mukavelenameler genelde menajer lehine olmasına rağmen bunun bir istisnai örneğini Kara Osman pehlivan yapmış, Liverpool'lu Tom Cannon ile Şumnu'da imzaladığı sözleşmenin aksine hareket ederek, daha fazla kazanabileceğini düşünerek 1 Eylül 1899 Cuma günü ABD'ye girmiştir. Bunu yaparken de kendisine seyahati ve sair masrafları için önceden ödenen depozitoyu da iade etmemiş, durumu fark eden Tom Cannon, konuyu idari makamlara taşımış, parasının kendisine ödenmesini talep etmiştir.³⁶

Maddi imkân sağlamak bir yana, uluslararası müsabakalarda başarılar kazanmak adına, yurtdışına giden ve ülkesine resmi anlamda ilk Dünya Şampiyonluğunu kazandıran pehlivan Kara Ahmed'dir. 17 Kasım-5 Aralık 1899 tarihleri arasında Fransa'nın başkenti Paris'te, Casino de Paris'te tertiplenen II. Dünya Şampiyonasında tüm rakiplerini yenme başarısını göstermiştir. Bu başarıyı üzerine kendisine 13 Aralık 1899 tarihinde Paris Belediye Meclisi'nin aldığı karar neticesinde 1 kıt'a altın madalya, iki kıt'a gümüş madalya ve bir halı mükafat olarak verilmiş, ayrıca Rus Çarlığı ve Belçika Krallığı'ndan da Kara Ahmed'e madalyalar verilmesi üzerine Osmanlı padişahı da 5. dereceden Mecidiye nişanı ile pehlivani ödüllendirmiştir.³⁷

bile anlayamamış. Yalnız belinin çok uzun bir kuşakla sarılı olduğu görülmüş. Bu ceset de diğerleriyle birlikte kilisenin mezarlığına defnedilmiş..." Hürriyet Gazetesi, "Koca Yusuf'un Mezarı Bulundu Mu?", 26. Aralık 2007; Buradaki yanlışlık cesetlerin Portekiz'e ait Kuzey Atlantik Okyanusun'daki Azor Adasına sürüklenmesidir ki, üzerinde kilolarca ağırlık olan birinin 1800-2100 kilometre sürüklenmesi ve Corvo ya da Santa Cruz das Flores Adalarına değil de Azor'a naaşın vurması olası gözükmemektedir. Nurten Remzi'nin eserinde Koca Yusuf'un burada gömülü olduğu ifade etmiş hatta naaşın 3900 kilometre sürüklendiğini iddia etmiştir. Remzi, a.g.e., s.114-115; Bunun dışında Gus Sundstrom, Yusuf'un belindeki ağırlığın 40 pound (18,4 kg.) olduğunu bununla su üstünde kalabilmenin imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Graham Noble, "The Life And Death Of The Terrible Turk", Journal Of Mainly Arts, 2001, http://ejmas.com/jmanly/articles/2001/jmanlyart_noble_0501.htm (Erişim Tarihi: 21.04.2019); Hayatta kalan yolculara göre ise elindeki hançerle kadın, çocukları da bir kenara iterek kendisine yol açmaya çalışmıştır. Corvin, a.g.e., s. 68-71; Bazı yabancı menşeyli kaynaklarda geminin İrlanda değil, Britanya bandralı olduğu ifade edilmiş ve yolcu sayısı 785 olarak verilmiş, 571 yolcu kaybolmuş ve sadece 70 kadın yolcu kurtarılmıştır. Graham Noble, "The Life And Death Of The Terrible Turk", Journal Of Mainly Arts, 2001, http://ejmas.com/jmanly/articles/2001/jmanlyart_noble_0501.htm (Erişim Tarihi: 21.04.2019).

³⁶ BOA. HR.SFR 04. 764.69.1.1. Fi 18 Rebi'ül-Ahir 1317 / (14 Ağustos 1315-26 Ağustos 1899); BOA.HR.SFR 04. 764.84.1.1. Fi 25 Rebi'ül-Ahir 1317 / (21 Ağustos 1315-2 Eylül 1899). BOA.HR.SFR 04. 764.102.1.1. Fi 12 Cemazeyil-Evvel 1317 / (6 Eylül 1315-18 Eylül 1899). BOA.HR.SFR 04. 764.124.1.1. Fi 20 Cemazeyil-Evvel 1317 / (14 Eylül 1315-26 Eylül 1899).
³⁷ BOA.İ.TAL. 227.81.1.1. Fi 9 Şaban 1317 / (1 Kanun-i Evvel 1315-13 Aralık 1899); BOA.Y.MTV.197.79.1. Fi 9 Şaban

22 Aralık 1899-16 Ocak 1900 tarihleri arasında Filiz Nurullah, Paris Mouline Rouge'da ilk defa altın kemer mücadelesi vermiştir. Menajer Doublier, 154 kilogramlık bu pehlivanın karşısında yarım saatten fazla durana 500 Frank, yenene 1000 Frank vaat etmiş, fakat karşısına çıkan hiçbir rakibi yenilmekten kurtulamamıştır. Kara Ahmed'in Dünya Şampiyonu olduğu Fransa'da, Nurullah'da ilk altın kemerin sahibi olmuştur. Ayrıca Avrupa'da bu dönemde mücadele edecek güreşçi kalmayıp, para kazanmak zorunda kalınca Türk pehlivanları, Selim, Nurullah, Kara Ahmed, Rum Pierré kispetleri giyinerek yağlı güreşleri gösteri tarzında icra etmeye başlamışlardır³⁸.

Bu dönemde sadece yabancı menajerler değil, Türklere Avrupa'ya pehlivan götürerek, para kazanabilmenin yollarını aramışlardır. Bunlardan birisi de Paris'te Hukuk tahsili yapan Mısır Olağanüstü Komiserliği Katibi Mustafa Arif Bey'in oğlu Celaledin Arif Bey'dir ki, yağlı güreşlere olan tutkusu sebebi ile 1900 yılının yaz aylarının başında Bulgaristan Rusçuk'a gelmiş, Osmanlı Devleti Ticaret Komitesi'nden menajerlik mazbatasını için müracaatta bulunmuş, hatta Rusçuk'ta iki gün konakladıktan sonra Şumnu'ya geçerek, pehlivan arayışına girmiş, Hariciye Nezareti'nden yapacağı işlerle ilgili yurtdışı çıkış izni dahi talep etmiştir.³⁹

Bu anlamda Osmanlı Devleti'nde anlaşılmaktadır ki, hiçbir kişi ya da grup gelişmiş güzel bir idman (güreşin her türü, cirit, okçuluk v.b.) organizasyonu yapamamıştır. Bu konuyla ilgili olarak devletin gerekli mercilerinden müsaade alınması, ruhsatlar çıkartılması, kolluk kuvvetlerinin ikaz edilmesi ve gerekiyorsa, düzenin sağlanması adına inzibat desteği talep edilmesi gerekmiştir. Aksi hallerde devlet gayri kanuni iş yapan kişiler ve gruplar hakkında yasal işlem başlatıp, tevkif etme hakkını dahi kullanabilmiştir.⁴⁰

XIX. Yüzyılın sonuna doğru yasakların şiddeti azalmaya başlayınca, Kırkpınar pehlivanları Avrupa ve Amerika'dan ülkelerine dönmeye başlamışlardır.⁴¹ Şehir

1317 / (1 Kanun-i Evvel 1315-13 Aralık 1899).

³⁸ Koloğlu, a.g.e., s.161-162; Servet, Organe National Quotidien Illustre Des Interets de L'Empire Ottoman, "Kara Ahmed Champion de Monde", No: 549-184, 12 Aralık, 1899, s. 1.

³⁹ BOA.Y.PRK.MK. 10.5.0.1. Fi 13 Recep 1318 / (23 Teşrin-i Evvel 1318-6 Kasım 1900); BOA.HR.SFR 04. 542.46.2.1. Fi 7 Recep 1318 / (18 Teşrin-i Evvel 1316-31 Ekim 1900).

⁴⁰ BOA.DH.EUM.THR. 43.23.5-6-7. Fi 17 Recep 1328 / (12 Temmuz 1326-25 Temmuz 1910).

⁴¹ ABD ve Avrupa'nın farklı ülkelerinde Kırkpınar pehlivanlarından Kara Mustafa, Kurtdereli Mehmed, Hüsmen pehlivan, Koç Hasan, Adalı Halil, Hasan Ömer, Filiz Nurullah, Neşad pehlivan, Murad Ali, Koç Mehmed Kara Ahmed, Pehlivan Mehmed Efendi, Madaralı Ahmed, Koç Ali, Mehmed Açmaç, Mustafa Mehmedof, Mehmed Hasanof, Recep Hasanof, İbrahim Safi, Kızılıklı Hüseyin Mahmud, Pehlivan Karahanof, Salim Talip, Ali Ben Sama, Kara Ali, Kara Safi,

merkezlerinde hali hazırda güreş müsabakaları yasak olduğundan, Ramazan, düğün ve hayır kurumları için tertip edilen müsabakalara katılabilmek için mülki amir ve emniyetten izin alan güreşçiler, bu müsabakaları, Kırkpınar öncesi rakiplerinin güçlerini ölçmek, yeni oyunlar denemek, biraz da para kazanabilmek adına yapmışlardır. Bu müsabakalardan en fazla gelir getireni sirklerde yapılan güreşlerdir. Örneğin, Ramazan Bayramı'nda ilk defa 21 Şubat 1897 Pazar günü İstanbul'da halkın bayram eğlencelerinin mekânı olan Şehzadebaşı semtindeki Direklerarası'nda, Giulletti namındaki bir İtalyan Sirk sahibinin çadırında, jimnastikçi Milliens ile Kara Ahmed arasında bir yağlı güreş müsabakası yapılmış ve berabere sonuçlanmıştır.⁴² Ramazan ayının 22. gecesi 24 Şubat 1897 Çarşamba günü mezkûr güreşçiler bir defa daha karşılaşmışlar ve Kara Ahmed rakibini kısa sürede mağlup etmiştir.⁴³

3 Ocak 1900 (1 Ramazan 1317) Çarşamba günü Direklerarası'nda Antony Pierre idaresindeki Paris At Canbazhanesi, İstanbul halkını ve özellikle II. Abdülhamid'i oldukça memnun etmiş olmalı ki, bu sayede padişah sirkte Türk güreşçilerinin de müsabaka yapmasına müsaade etmiştir.⁴⁴ Bu anlamda Ramazan Bayramının ilk gününden son gününe kadar yağlı güreş müsabakaları devam etmiştir. 1 Şubat 1900 Perşembe günü son müsabakada (30 Ramazan 1317) Macar Baston ile Kıyıcı Osman Pehlivan arasında yapılmış, Kıyıcı

Osman pehlivan rakibini kısa sürede mağlup etmiştir.⁴⁵

6 Şubat 1900 Salı günü Ok Meydanında askeriye tarafından tertip edilen yağlı güreş müsabakası sırasında üç veya dört bin kişinin bulunduğu taraftarlar arasında yaşanan taşlı sopalı vukuat üzerine Hassa Ordu-yu Humayun'u ve İçişleri Bakanlığı vasıtası ile yürütülen ayrıntılı tahkikat neticesinde olayların alınan tedbirler sayesinde dağıldığı ancak gruplar halinde tarafların Beykoz'da yine bir araya geldikleri ve fakat vukuat çıkaramadan müdahale edildiği komutanlığa bildirilmiştir. Bu yaşanan olay sebebi ile Beykoz'da, Id-ı Fıtr (Ramazan Bayramı) münasebetiyle ertesi yıl güreş müsabakası tertip edilmek istendiyse de müsaade edilmemiş ve hiçbir askeri personel bölgeye gitmemiştir. Ok Meydanı'ndaki vukuata gelindiğinde ise Mahalli polis memurlarının ve askeri komutanlığın güreş oyununun yasak olduğunu bildikleri halde bayram sebebiyle ahaliye müsamahalı davranmaları hasebiyle olayların vukuu bulunduğu resmi raporlarda ifade edilmiştir.⁴⁶

Avrupa ve Amerika'ya giden Türk pehlivanlarının 1908 tarihinden itibaren artık eskisi kadar müsabakaları tercih edilmez olmuştur. Türk pehlivanlarının yurt dışında elde ettiği başarılar, zaman zaman art niyetli insanların istenmeyen davranışlar içerisinde girmesine sebep yaratmıştır. Bunlardan en önemlilerinden birisi, Kurtdereli Mehmet'in yurtdışında elde ettiği başarıların ardından, şahsi husumet besleyen etrafındaki insanlar tarafından, devlete karşı ihanet içerisinde olduğu ve Ermeni Komiteleri ile işbirliği içerisinde bulunduğu ilişkin, bir takım söylentilerin yayılmasıdır ki, ardından devletin gizli servisi hızla harekete geçerek, Londra'da bulunan Cisir-i Mustafa Paşa namındaki polis müfettişine, Kurtdereli'nin görüldüğü yerde tevkif edilmesine dair emir verilmiş, yakalanma emri sonrasında ilerleyen tahkikatlar neticesinde yapılan ihbarın asılsız olduğu 5 Mayıs 1908 tarihinde ortaya çıkınca, Avusturya'dan Dersaadet'e gelecek trende Kurtdereli Mehmet pehlivanın olacağı ve bu suretle kendisine hiçbir müdahalede bulunulmaması yolunda güvenlik güçlerine talimat verildiği tespit edilmiştir.⁴⁷

Ali Ahmed, Süleyman, Mehmed, Rasim, Karaman, Yusuf Mahmud, Alioğlu pehlivanlar gibi pek çok Türk güreşçisi müsabaka yapmıştır.

⁴² Servet-i Fünun Dergisi yapılan müsabakanın halkı sirkte çekebilmek adına "anlaşmalı" olduğu iddiasında ileri sürmüştür. Servet-i Fünun Dergisi, Sayı: 311, İstanbul, 25 Şubat 1897, s. 386; Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s. 171

⁴³ Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s. 171; Halis Erdem bunu eserinde Ramazan ayının 19. Günü 1324 tarihinde yaptığını ifade etmiştir. Kara Ahmed ile Milliens birbirlerini mağlup edemedikleri için müsabaka 24 Şubat gününe tehir edilmiştir. Servet-i Fünun Dergisinin muhabirinin verdiği habere göre, Kara Ahmed ile rakibi çadıra seyirci çekebilmek adına çıvgar yapmış, Çarşamba günü hasılat denkleşince Türk pehlivanı rakibini rahat bir oyunla mağlup etmiştir. Erdem, a.g.e., s. 98; 1897 yılında Çayırhisar'da gerçekleştirilen bir güreş müsabakası o tarihte yapılan diğer güreşlerden biraz farklılık taşımaktaydı. Adalı Halil ile Kurtdereli Mehmet pehlivanlar buradaki müsabakadan sonra aralarındaki husumet bitirdiklerini ve "kardeş" olduklarını Osmanlı kamuoyuna duyurmuşlardır. Kahraman, "Cumhuriyet'e kadar...", a.g.e., s.225; 1897 yılından 1900 yılı arasında ailesi Adalı Halil'den ABD'de olduğu için haber alamamış ve ikdam gazetesine onu bulmaları için müracaat dahi etmiştir. The San Francisco Call, "Sultan's Lion Has Come To This Country", Volume:84, Number:159, 6 November 1898.

⁴⁴ Servet-i Fünun Dergisi, 15 Şubat 1900, Sayı: 466, s. 188; Burada adı geçen Antony Pierre, Rum güreşçi ve sporu bırakınca da organizatörlük yapan kişidir. Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s.172.

⁴⁵ Bu gelişmeler yaşanırken Kara Ahmed pehlivanda Rus rakibi Pytlasinski ile Paris'te 29 Ocak 1900 tarihinde müsabaka yapmışlar ve Kara Ahmed kazanmıştır. Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s.173.

⁴⁶ Y.PRK.ASK. 158.29.2.1. Fi 5 Şevval 1317 / (25 Kanun-i Sani 1315-6 Şubat 1900).

⁴⁷ BOA. DH.MKT.1260.41.1-2-3-4-5, Fi 4 Cemazeyil Evvel 1326 / (22 Mayıs 1324-4 Haziran 1908) ve Fi 26 Rebi'ül-Ahir 1326 / (15 Mayıs 1324-28 Mayıs 1908); BOA. DH. SFR. 397.103.1. 3 Fi Rebi'ül-Ahir 1326 / (22 Nisan 1324-5 Mayıs 1908); BOA. DH. SFR. 398.62.1.1. Fi 14 Rebil'ül-Ahir 1326 / (3 Mayıs 1324-16 Mayıs 1908).

Türk pehlivanları Kırkpınar ruhunun getirisi olan müşkül durumda olana destek olma, sorunun çözümünde işbirliği yapma anlayışı içerisinde çoğu zaman hayır adına da müsabakalara katılmışlardır. Bu bazen savaş sonrasında yersiz, yurtsuz kalanlara başlarını sokabilecekleri bir yer bulmada, bir okul yapımında, devletin silahlı kuvvetlerine araç temininde kendisini göstermiştir.⁴⁸

⁴⁸ 16 Şubat 1897 yılı Yunan yönetiminin Girit Adasına asker çıkarmak suretiyle işgal faaliyetine başlaması üzerine Osmanlı yönetimi 6 Mart 1897 tarihinde Yunan yönetimine ultimatoma gönderdiyse de karşılığı sert biçimde Türk köylerinin basılması şeklinde verilmiştir. Servet-i Fünun Dergisi 27 Şubat 1312 (10 Mart 1312)(Tevcihat ve Hadisat Bölümü), S. 312, s. 3; Bu tarihte Girit Adası'ndaki Türk nüfusu 88.487, Rum nüfusu 204.781 kişidir. Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s. 186; Yapılan savaşta Osmanlı ordusu kazanmış olsa da Girit'teki Türk nüfusun bir kısmı kaçarak İzmir ve çevresine yerleşmek zorunda kalmıştır. Bu yerleşim beklenildiği gibi oldukça meşakkatli gerçekleştir ve göçmenlere Anadolu halkı destek olabilmek adına yardım cemiyetleri kurmak suretiyle destek vermeye çabalamışlardır. Bu cemiyetler faaliyet olarak maddi anlamda katkı sağladıkları gibi spor organizasyonları da (yağlı güreş) tertip etmişlerdir. Bursa Gazetesi, "Bursa'da Güreş" başlığını kullanmış ve "Geliri Giritli muhacirlere verilmek üzere 26-28 Kasım 1312 Cuma ve Pazar günleri arası askeriyenin eğitim alanında güreş müsabakası tertip edilecektir. Müsabakalara Kurtdereli, Küçük Yusuf, Katrancı Mehmed ile Kara Ali, Bursalı Kuru Rüstem ve Arap Ali eşleştirilmiştir." haberini okuyucularına geçmiştir. Kahraman, "Osmanlı...", a.g.e., s. 186; Güreş müsabakalarında elde edilen 10.000 kuruştan yüksek meblağ yetkililere Giritli muhacirler adına teslim edilmiştir. Sabah Gazetesi, Sayı: 2654, Fi 21 Recep 1315 / (4 Kanun- Evvel 1313-16 Aralık 1897), S. 2, s. 7; Bursa'nın Yenişehir, İnegöl ile Sivas'ın Havza kazalarında şehit çocukları, gaziler yararına Hilal-i Ahmer için yağlı güreşler tertip edilmiştir. Sabah Gazetesi Sayı: 2661, Fi 28 Recep 1315 / (11 Kanun-i Evvel 1313-23 Aralık 1897), S.3, s.4; Servet-i Fünun Dergisi (27 Teşrin-i Sani 1313- 9 Aralık 1897) S. 352, s. 216; 13 Mayıs 1906 Pazartesi günü Kastamonu Vilayetinden İçişleri Bakanlığı'na gönderilen yazıda, Boyabat kazasında tasarlanmış ve geliri Eğitim Bakanlığı'na ait olmak üzere bir pehlivan güreşinin tertip edileceği, zaman, mekân ve güreşin icrasıyla ilgili takip edilecek prosedürün Sinop Kaymakamlığına gönderilen programda takdim kılındığı, il meclisi idare heyetine bildirilmiştir. BOA. İ.DH.1446.1324.3. Fi 20 Rabi'ül-Evvel 1324 / (1 Mayıs 1322-14 Mayıs 1906); BOA. İ.DH.1446.1324.4. Fi 5 Cemazeyil- Ahir 1324 / (14 Temmuz 1324-27 Temmuz 1906); BOA. İ.DH.1446.1324.5. Fi 3 Rabi'ül-Ahir 1324 / (14 Mayıs 1322-27 Mayıs 1906). 1906 tarihinde Biga kazasının eğitim hizmetlerinde sarf olunmak üzere tertip edilen yağlı güreş müsabakasından elde edilen gelirin 6.500 kuruş olduğu hesaplanmıştır. Toplanan meblağın bir kısmı öğretmen maaşlarına ayrılırken, diğer bölümü akar olması maksadı ile yapılan inşaata sarf olunmuştur. Bu minvalde yarım kalan ve gelir getirmesi amaçlanan ancak yarım kalan inşaatın tamamlanarak, zaman kaybedilmeden eğitim hizmetlerine gelir temin edilebilmesi adına yine aynı yağlı güreş organizasyonunun tertip edilmesini talebi Biga Kaymakamlığı'ndan istenmiştir. Biga Kaymakamlığı da önceden devletten bu tür faaliyetler için müsaade alınması gerektiğini ifade etmesinin ardından, toplum yararına bir hizmet verileceği için iznin hızla çıkarılacağını ilgili komite üyelerine bildirmiştir. BOA. DH. MKT. 1180.40.1. Fi 18 Rabi'ül-Evvel 1325 / (18 Nisan 1323-1 Mayıs 1907); BOA. DH. MKT.

Balkan Savaşları, I. Dünya ve İstiklal Savaşları, Türk pehlivanlarını adeta Anadolu'da çıkamaz duruma getirmiştir. Ülke yıkımlarla karşı karşıya olduğundan Kırkpınar ya da farklı bir panayır organizasyonu tertip etmek imkân dahilinde değildir. Yurtdışında kaldığı için dönemeyen tek pehlivan Kızılıklı Mahmud'dur. 1920-23 yılları arasında dahi ABD'de güreş turnesine devam etmiştir. Fakat özellikle 1920 tarihinden sonra dünya üzerinde profesyonel güreş, ahlaksızlık ve sahtekarlık kavramı ile beraber anılmaya başlamıştır.⁴⁹

SONUÇ

Türklerde devlet ve askeri teşkilatlanma yüzlerce yıl değişmeyen bir gelenek olarak varlığını sürdürmüştür. Yüzyıllar içerisinde kurulan devletler değişse de Türklerin sosyal, askeri ve idari yapısı mevcut varlığını tüm teşkilat yapısıyla muhafaza etmeye devam etmiştir. Sözü edilen bu sosyal ve askeri yapı gündelik yaşama tesir etmiş, sporda, sanatta, yönetim anlayışında kendisini belli etmiştir. Özellikle Osmanlı Devleti'nde askeri yapının güçlendirilmesinde tercih edilen idman anlayışları içerisinde güreş, en bilineni ve desteklenenini olmuştur. Devleti'nin kuruluş yıllarından başlamak üzere Orhan, II. Mehmed, II. Bayezid, I. Selim, I. Süleyman, IV. Murad, IV. Mehmed, III. Ahmed, II. Mahmud ve Abdülaziz Han gibi hükümdarların mezkûr spora karşı olan tutkuları, bu idman türünün toplumsal anlamda desteklenmesine, pehlivana ve güreşe bakış açısının daha farklı bir perspektif kazanmasına da sebep olmuştur.

Güreş sporuna olan bu sevgi, onu layık-ı veçhile yapan pehlivanlara karşı saygı ile hürmete dönüşmüş, onların davranışlarını, yaşam biçimlerini rol model almaya kadar ulaşmıştır. Güreşin felsefesinde olan örfi ve dini motifler pehlivanların genelde yaşam algısına da işlediğinden, bunlar gelecek nesillere kültürel birer miras olarak da kalmıştır. Fakat bu noktada bilinmesi gereken hususlardan birisi de üzerinde yaşanan topraklarda kendilerini profesyonel olarak tanımlayan pek çok pehlivan, aslında uzun bir zaman mücadelelerini amatör ruhla yapmışlardır. Bunun için hemen tamamı yurtdışında alışık olmadıkları kültür ve sosyal çevre içerisinde, bilmedikleri usullerle uzun yıllar yaşamak zorunda kalarak, kendilerine yeni, sert ve hatta yaşamlarına mal olacak bir tecrübe de edinmişlerdir.

1180.40.2-3 Fi 29 Rabi'ül-Ahir 1325 / (29 Mayıs 1323-11 Haziran 1907). Antakya'nın Erzin kazasında ilköğretim okulu için bir yağlı güreş organizasyonu tertip edilmiş, 2000 kuruş para toplanarak, Cebel-i Bereket Kaymakamlığına 2 Haziran 1907 (20 Rabi'ül-Ahir 1325) tarihinde teslim edilmiş ve durum Maarif Nezaretine bildirilmiştir. BOA. MF. MKT. 1143. 39-1-2 Fi 18 Şevval 1327 / (20 Teşrin-i Evvel 1325-2 Kasım 1909).

⁴⁹ Koloğlu, a.g.e., s. 295.

Sözü edilen tecrübelerin başında organizatörler tarafından zaman zaman yalnız bırakılmaları, yapılan müsabakalar sırasında ya da sonrasında karşı karşıya kaldıkları müteceviz olaylar bunlardan sadece bir bölümünü oluşturmuştur. Ancak Türk pehlivanları Avrupa ve Amerika kıtalarında yaptıkları müsabakalarda mesleklerine ve hayatlarına tecrübe üzerine tecrübe katarken, buralarda yapılan güreş müsabakalarının birer boğuşma ya da seyircileri “aldatmaya” yönelik bir dizi gösteri şeklinde düzenlendiğini de anlamış ve güreş sporunun hakkı olan mücadele ruhunu ortaya koyarak kıta seyircilerinin takdirini de kazanmasını bilmişlerdir.

Tüm bunların dışında Türk pehlivanları karakucak, yağlı, aba, kuşak gibi güreş biçimlerini bildiklerinden, yurtdışında organizatörlerin kendilerine dayattıkları Greko-Romen güreş tarzını da öğrenmek ve kendilerini bu stilde geliştirmek zorunda da kalmışlardır. Ayrıca sözü edilen güreşe uygun kıyafet olan mayo giyimi, pehlivanların inanç ve yaşam biçimlerine uygun olmamasına rağmen yine kendilerine göre fedakarlıkta bulunarak, müsabakalardaki kıyafet tarzlarını kısmen de olsa değiştirmişlerdir.

Ayrıca organizatörler kendi coğrafyalarında nam salmış fakat dünya da bilinmeyen Türk pehlivanlarını Avrupa ve Amerika kıtalarına götürerek, dünya çapında tanınmalarını sağladıkları gibi ciddi sayılabilecek oranlarda maddi kazanç da elde etmişlerdir. Bu düşünceye sebep, organizatörlerin sık aralıklarla Osmanlı ülkesine gelerek, buradan pehlivanları mezkûr kıtalara taşımaları olarak gösterilebilir.

Buna mukabil Türk pehlivanlarının yurtdışında en fazla tanınanı Koca Yusuf olmuştur. Koca Yusuf’un yurtdışında en fazla bilinir olduğunun söylenmesinde, Osmanlı coğrafyasından mezkûr kıtalara gelen tüm pehlivanların onun ile kıyaslanmış olması gösterilebilir. Fakat Koca Yusuf hemen tüm rakiplerini yenerek, elde ettiği başarılar ve maddi kazançla memleketine dönerken, yaşadığı talihsiz gemi kazası sonucu yaşamını yitirmiştir.

XX. Yüzyılın ilk yılları namılı Türk pehlivanları açısından yurtiçinin aksine yurtdışında kazandıkları başarılarla dolu bir zaman dilimi olmuştur. Filiz Nurullah’ın Türk güreşinin dünya üzerinde aldığı ilk kemeri kazanması, Kara Ahmed’in tüm rakiplerini yenerek bilinen ilk dünya şampiyonluğunu elde etmesi ve aynı zamanda Avrupalı krallar tarafından madalyalarla taltif edilmesi, Osmanlı ülkesinde de memnuniyetle karşılanmış, dönemin hükümdarı tarafından yurtdışında başarı kazanan pehlivanlara ödül ve şeref nişanı ihсан edilmiştir.

Türk pehlivanlarının güreşten aldıkları en kıymetli terbiyelerden birisi olan “rakibine sahip çıkma ve

müşkül durumdakine yardım etme” anlayışının gurbette de sürdürmüşlerdir. Bunun en iyi örneklerinden birisi Kızılcıklı Mahmud’un, Kurtdereli Mehmed’i organizatörü Amerika’da yalnız bırakınca, onu bir müddet yanına alması ve ardından biletini dahi alarak memleketine göndermesi gösterilebilir. Bunun yanı sıra zaman zaman yaşanan doğal afetler, toplumsal ve siyasal olaylar karşısında da pehlivanlar sessiz kalmayarak yurtdışında dahi olsalar ellerini taşın altına koyup yardım kampanyaları düzenlemiş ya da bu kampanyalara katılmışlardır. Yaşanan bu gelişmeler bile güreş felsefesinin pehlivanlar üzerindeki tesirini göstermesi açısından son derece önemlidir.

XX. Yüzyılın başında Osmanlı ülkesindeki sosyo-politik ortamın ferahlaması, aynı zamanda dünyanın da içerisine girdiği politik, askeri çıkmazın bir neticesi olarak yaşanan hadiseler, pehlivanları ülkelerine dönmeye zorlamıştır. Memleketlerine dönerken bu pehlivanlar güreşe ve sosyal yaşama dair pek çok ilki de beraberlerinde getirmişlerdir. Ancak yaşanmaya başlayan sıkıntılı zaman dilimi sebebi ile hemen hiçbir memleketlerinde beklediklerini bulamamıştır. Çünkü mensubu oldukları ülke dahil olduğu dünya savaşından mağlup ayrılınca, insanlar yeniden varoluş mücadelesine girmiş, yurtdışında elde edilen maddi kaynaklarda kaybedilmiş, netice de sadece yaşananlar geride bir iz olarak kalmıştır.

KAYNAKLAR**Arşiv Belgeleri****BOA.BEO. 621.46504.1.**

Fi 17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895).

BOA.BEO. 621.46504.2.1-2.

Fi 18 Zilkade 1312 / (1 Mayıs 1311-13 Mayıs 1895).

BOA.BEO. 621.46504.5.

Fi 3 Zilhicce 1312 / (16 Mayıs 1311-28 Mayıs 1895).

BOA.BEO. 621.46504.6.

Fi 21 Zilkade 1312 / (4 Mayıs 1311-16 Mayıs 1895).

BOA.BEO. 621.46504.3.1.

Fi 17 Zilhicce 1312 / (30 Mayıs 1311-11 Haziran 1895).

BOA.BEO. 621.46504.3.1.

Fi 17 Zilhicce 1312 / (30 Mayıs 1311-11 Haziran 1895).

BOA.DH.EUM.THR. 43.23.5-6-7.

Fi 17 Recep 1328 / (12 Temmuz 1326-25 Temmuz 1910).

BOA.DH.MKT. 88.12.3-6

Fi 2 Şevval 1312 / (17 Mart 1311-29 Mart 1895).

BOA.DH.MKT. 324.14.3.2

Fi 4 Zilhicce 1312 / (17 Mayıs 1311-29 Mayıs 1895).

BOA.DH.MKT. 374.14.1-2

Fi 17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895).

BOA.DH.MKT. 374.14.2.2

17 Zilkade 1312 / (30 Nisan 1311-12 Mayıs 1895).

BOA.DH.MKT. 374.14.3.2.

Fi 17 Zilhicce 1312 / (17 Mayıs 1311-29 Mayıs 1895).

BOA.DH. MKT. 1180.40.1.

Fi 18 Rabi'ül-Evvel 1325 / (18 Nisan 1323-1 Mayıs 1907).

BOA.DH. MKT. 1180.40.2-3

Fi 29 Rabi'ül-Ahir 1325 / (29 Mayıs 1323-11 Haziran 1907).

BOA.DH.MKT.1260.41.1-2-3-4-5,

Fi 4 Cemazeyil Evvel 1326 / (22 Mayıs 1324-4 Haziran 1908) ve Fi 26 Rabi'ül-Ahir 1326 / (15 Mayıs 1324-28 Mayıs 1908).

BOA. DH. SFR. 397.103.1. 3

Fi Rabi'ül-Ahir 1326 / (22 Nisan 1324-5 Mayıs 1908).

BOA. DH. SFR. 398.62.1.1.

Fi 14 Rebil'ül-Ahir 1326 / (3 Mayıs 1324-16 Mayıs 1908).

BOA.HR.SFR 04. 542.46.2.1.

Fi 7 Recep 1318 / (18 Teşrin-i Evvel 1316-31 Ekim 1900).

BOA.HR.SFR 04. 764.69.1.1.

Fi 18 Rebi'ül-Ahir 1317 / (14 Ağustos 1315-26 Ağustos 1899).

BOA.HR.SFR 04. 764.84.1.1.

Fi 25 Rebi'ül-Ahir 1317 / (21 Ağustos 1315-2 Eylül 1899).

BOA.HR.SFR 04. 764.102.1.1.

Fi 12 Cemazeyil-Evvel 1317 / (6 Eylül 1315-18 Eylül 1899).

BOA.HR.SFR 04. 764.124.1.1.

Fi 20 Cemazeyil-Evvel 1317 / (14 Eylül 1315-26 Eylül 1899).

BOA.HR.TH 215.81.1

Fi 23 Rabi'ül-Evvel 1316 / (30 Temmuz 1314-11 Ağustos 1898).

BOA.İ.DH. 734.60155.1.1.

Fi 19 Şevval 1293 / (26 Teşrin-i evvel 1293-7 Kasım 1876).

BOA.İ.DH.1446.1324.3.

Fi 20 Rabi'ül-Evvel 1324 / (1 Mayıs 1322-14 Mayıs 1906).

BOA.İ.DH.1446.1324.4.

Fi 5 Cemazeyil- Ahir 1324 / (14 Temmuz 1324-27 Temmuz 1906).

BOA.İ.DH.1446.1324.5.

Fi 3 Rabi'ül-Ahir 1324 / (14 Mayıs 1322-27 Mayıs 1906).

BOA.İ.MBH. 4.58.1-2

Fi 8 Zilhicce 1328 / (28 Teşrin-i Sani 1326-11 Aralık 1910).

BOA.İ.TAL. 227.81.1.1.

Fi 9 Şaban 1317 / (1 Kanun-i Evvel 1315-13 Aralık 1899).

BOA.İ.TAL.227.81.1-2

Fi 1 Cemazey'ül-Ahir 1318 / (2 Eylül 1317-15 Eylül 1901).

BOA.İ.TAL.266.50.1.3

Fi 22 Şaban 1319 / (2 Kanun-i Evvel 1316-15 Aralık 1900).

BOA.Y.MTV.197.79.1.

Fi 9 Şaban 1317 / (1 Kanun-i Evvel 1315-13 Aralık 1899).

BOA.Y.MTV. 197.79.1-2

Fi 10 Şaban 1317 / (2 Kanun-i Evvel 1315-14 Aralık 1899).

BOA.Y.PRK.MK. 10.5.0.1.

Fi 13 Recep 1318 / (23 Teşrin-i Evvel 1318-6 Kasım 1900).

BOA.MF.MKT. 1143. 39-1-2

Fi 18 Şevval 1327 / (20 Teşrin-i Evvel 1325-2 Kasım 1909).

BOA.Y.A.HUS.322.100.1/2 /3

Fi 28 Ramazan 1312 / (12 Mart 1311-25 Mart 1895).

BOA.Y.PRK.ASK. 158.29.2.1.

Fi 5 Şevval 1317 / (25 Kanun-i Sani 1315-6 Şubat 1900).

BOA.ZB. 19.108.1-2

Fi 2 Recep 1324 (09 Ağustos 1322-22 Ağustos 1906).

BOA.ZB. 23.124.1

Fi 14 Muharrem 1326 (04 Şubat 1323-17 Şubat 1908).

GAZETELER

Ceride-i Edirne, Sayı: 165, “Kırkpınar Panayırı”, Fi 5 Şevval 1309 / (23 Nisan 1308-5 Mayıs 1892).

Edirne Gazetesi, Sayı: 590, ”*Vukuat-ı Vilayet*”, Fi / (31 Mayıs 1306-12 Haziran 1890).

Edirne Gazetesi, (Havadis-i Vilayet Köşesi), Sayı:165, Fi 7 Şevval 1309 / (23 Nisan 1308-5 Mayıs 1892).

Edirne Gazetesi, (Havadis-i Vilayet Köşesi), Sayı: 910, 19 Zilhicce 1315 / (29 Nisan 1324-11 Mayıs 1898).

Hürriyet Gazetesi, “*Koca Yusuf’un Mezarı Bulundu Mu?*”, 26. Aralık 2007.

Sabah Gazetesi, Sayı. 2043, “*Paris’te Bir Türk Pehlivanı*”, Fi 19 Şevval 1312 / (3 Nisan 1311-15 Nisan 1895), s. 2.

Sabah Gazetesi, Sayı: 2654, Fi 21 Recep 1315 / (4 Kanun- Evvel 1313-16 Aralık 1897), S. 2, s. 7.

Sabah Gazetesi Sayı: 2661, Fi 28 Recep 1315 / (11 Kanun-i Evvel 1313-23 Aralık 1897), S.3, s.4.

Sabah Gazetesi Sayı: 3659, “Cihan Pehlivanı Kara

Ahmed”, Fi 16 Ramazan 1317 / (6 Kanun-i Sani 1315-18 Ocak 1900), s.1.

Sabah Gazetesi “Koca Yusuf’un Mezarını Arayacaklar”, 13.11.2014.

Servet, Organe National Quotidien Illustre Des Interets de L’Empire Ottoman, “*Kara Ahmed Champion de Monde*”, No: 549-184, 12 Aralık, 1899, s. 1.

Servet-i Fünun Dergisi, Sayı: 311, İstanbul, 25 Şubat 1897, s. 386.

Servet-i Fünun Dergisi, Sayı: 312, 27 Şubat 1312 (10 Mart 1312) (Tevcihat ve Hadisat Bölümü), s. 3.

Servet-i Fünun Dergisi, Sayı: 352, (27 Teşrin-i Sani 1313- 9 Aralık 1897) s. 216.

Servet-i Fünun Dergisi, Sayı: 466, 15 Şubat 1900, , s. 188.

The Newyork Times, “*Wrestlers Have A Fight*”, 1 May 1898, s. 1-2.

The San Francisco Call, “Sultan’s Lion Has Come To This Country”, Volume:84, Number:159, 6 November 1898.

BASILY YAYINLAR

Akın, Sunay, (1999), “Önce Çocuklar ve Kadınlar”, Çınar Yay., 2. Bsm., İstanbul.

Çevik, Doğanay, (2011), **Pehlivan**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2011.

Erdem, Halis, (2010), **Doğuştan Günümüze Kırkpınar**, Ceren Matbaacılık, Genişletilmiş 2. Bsk., Edirne.

Halim Baki Kunter, (1938), **Eski Türk Sporları Üzerine Araştırmalar**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

Kahraman Atıf, (1980), **“Huzur Güreşleri**, Divan Matbaası, Ankara.

Kahraman, Atıf., (1987), **Koca Yusuf, Büyük Türk Pehlivanı**, Türk Büyükleri Dizisi: 56, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

-----, (1989), **Cumhuriyet’e Kadar Türk Güreşi**, C.I-II, Kültür ve Turizm Bakanlığı: 1029, Kültür eserleri Serisi: 133, Ankara.

-----, (1997),

Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi (1924-1951) Kırkpınar Güreşleri, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Koloğlu, Orhan, (1972),

Müthiş Türkler, Yavuz Yay., İstanbul.

Corvin, Tim, (2014),

Pionners of Professional Wrestling (1860-1899), Archway Publishing, Bloomington.

Köse, Murat, (1990),

Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş, Polat Ofset, İstanbul.

Pons, Paul, (1912)

La Lutte, Pierre Lafitte & Co., Paris.

Remzi, Nurten, (2015), **Deliorman'da Koca Yusuf Canlanıyor**, Artprint Yayınevi, Şumnu,

Şefik, Eşref, (1953),

Tarihi Türk Güreşleri, İstanbul Matbaası, İstanbul.

Selim Sırrı Tarcan, (1928),

Terbiye-i Bedeniye Tarihi, Devlet Matbaası, İstanbul.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, (1943),

Osmanlı Devlet Teşkilatı'nda Kapıkulu Ocakları, C.I, TTK Basımevi, Ankara.

SÜRELİ YAYINLAR

Barkan, Ömer Lütfi, (1979),

"İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri", **Belgeler Dergisi**, No: 228-291-377, C.IX, S. 13, TTK Basımevi, Ankara, ss.330, 343, 377.

Güven, Özbay, (1988),

"Türklerde Pehlivanlık", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 56, Ankara, ss.3.

-----, (2015),

"Türklerde Pehlivanlık Kültürü ve Kurtdereli Mehmet Pehlivan", **Türk Yurdu Dergisi**, Sayı: 330, Yıl: 104, Ankara, ss.39.

Şeyhmus Sarice, (2018),

"Pehlivan Koca Yusuf'a Dair Batı Basımında Çıkan Haberlerin Muhteva Analizi", **Analitik Sosyal Bilimler Dergisi**, S.I, C.I, Anakara, ss. 45-46.

SEMPOZYUM, KONGRE VE ANSİKLOPEDİLER

Atabeyoğlu, Cem, (1994),

"Güreş", **Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı İslam Ansiklopedisi, C. III, Tarih Vakfı Yay., İstanbul, ss.1482.**

Küçük, Cevdet, (1988),

"Abdülaziz", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, Ankara, ss. 322.

Özdemir Mehmet - Taşğın Özden - Bozdam, Ahmet, (2007),

"Modern Güreşin Öncüleri: Cihan Pehlivanları", **II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Bildiri Kitabı**, Edirne, ss.35-37.

İNTERNET YAYINLARI

https://www.karesi.bel.tr/statik/kurtdereli-mehmet-kindir/?dil=tr_TR (Erişim Tarihi: 04.12.2018).

<http://alucradantarihebakis.files.wordpress.com/2019/01/koca-yusuf.pdf>. (Erişim Tarihi: 22.03.2019).

Graham Noble, *"The Life And Death Of The Terrible Turk"*, **Journal Of Mainly Arts**, 2001, http://ejmas.com/jmanly/articles/2001/jmanlyart_noble_0501.htm (Erişim Tarihi: 21.04.2019).

[kazanderelimpo.meb.k12.tr/meb_iys.../10072802_kazanderelmepehlvan.pdf?](http://kazanderelimpo.meb.k12.tr/meb_iys.../10072802_kazanderelmepehlvan.pdf) (Erişim Tarihi: 26.11.2018).

EKLER**TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI**

1895 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler^{50 51 52}

1896 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler⁵³

1898 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler⁵⁴

1899 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler⁵⁵

⁵⁰ Hazırlanan listede bazı maçların tarihlerine ulaşılamadığı için alınmamıştır. Koloğlu, “Müthiş,,,”, a.g.e., s. 302-303; Kahraman,”Koca...”, a.g.e., 41-57.

⁵¹ Fransızlar Eriklili Mehmed pehlivana “Le petit (Küçük) lakabını uygun görmüşlerdi. Çünkü diğer Türk pehlivanları ile kıyasla hem cüsse hem de boy anlamında sıska duruyordu. Kahraman, Koca...”, a.g.e., s. 180; Orhan Koloğlu Müthiş Türkler adlı eserinde Kel Mehmed’in adının sadece Fransız gazetelerinde belirtildiği şekliyle “Mehmed” olarak vermiştir. Hatta İngiltere’de güreş tutan ve adı Adalı olarak verilen ise Oluklulu Kel Mehmed” pehlivandır.

⁵² Kel Mehmed pehlivan 1854 Şumnu Oluklu köyü doğumludur. 1893-94 yılları arasında Avrupa’ya ilk giden pehlivanlar arasında yer almıştır. Erdem, a.g.e., s.315.

⁵³ Koloğlu, “Müthiş,,,”, a.g.e., s. 307. Orhan Koloğlu Koca Yusuf’un, Poul Pons ile Ocak 1896 yılında Liege de bir mücadele daha yaptığını ifade etse de bu müsabakalara ilişkin bir bilgiye rastlanılamamıştır.

⁵⁴ Koloğlu, “Müthiş,,,”, a.g.e., s. 308.

⁵⁵ Koloğlu, “Müthiş,,,”, a.g.e., s. 309-310; Erdem, a.g.e., s.304-305; Özbay Güven, “Türklerde Pehlivanlık Kültürü ve Kurtdere’li Mehmet Pehlivan”, Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 330, Yıl: 104, Ankara, Şubat 2015, s.39.

TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI**1895 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler**

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
26 Mart	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Yusuf İsmail	Dumont	Yusuf kazandı.
29 Mart	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Eriklili Mehmed ¹	Pierre (Yunan)	Eriklili Mehmed kazandı.
30 Mart	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Paul Pons	Berabere
3 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Eriklili Mehmed	Pierre	Berabere
4 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Oluklulu Kel Eriklili Mehmed ²	Fournier	Eriklili Mehmed kazandı.
5 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Paul Pons	Berabere
6 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Eriklili Mehmed	Felix Bernard	Eriklili Mehmed kazandı.
6 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Yusuf İsmail	Sabes	4 Sn. tuş
8 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Eriklili Mehmed	Gambier	Berabere
9 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Yusuf İsmail	Sabes	Yarım kalmıştır.
11 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Eriklili Mehmed	Sabes	Sabes tuş etti.
13 Nisan	1895	Fransa	Paris Folies Bergeres	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Paul Pons	Berabere
			Paris Folies	Greko-	Koca	Fenelon	Koca Yusuf

Ekler**TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI****1896 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler**

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
1 Ocak	1896	İngiltere	Farnworth	Greko-Romen	Kara Ahmed	Tom Clayton	Clayton 2 defa tuş 1. (45 saniye) 2. (2 dakika 55 saniye)
26 Ocak	1896	Fransa	Bordeaux	Greko-Romen	Kara Osman	Gambier	45 dakika sonunda Gambier çekildi.
26 Ocak	1896	Fransa	Bordeaux	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Paul Pons	80. dakikada Pons minderden çekildi.
26 Ocak	1896	Fransa	Bordeaux	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Marechal	10 saniyede Fransız tuş
30 Ocak	1896	Fransa	Bordeaux	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Sabes	Yusuf kazandı.
30 Ocak	1896	Fransa	Bordeaux	Greko-Romen	Kara Osman	Paul Pons	Kara Osman kazandı.

Ekler**TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI****1898 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler**

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
26 Mart	1898	ABD	New York (Madison Square Garden)	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Ernest Roeber	Maç yarıda kaldı. Koca Yusuf diskalifiye edildi.
4 Nisan	1898	ABD	Philadelphia	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	John Mc Cormick	Koca Yusuf kazandı.
30 Nisan	1898	ABD	New York (Metropol Opera House)	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Tim Jerkins	Koca Yusuf kazandı.
3 Mayıs	1898	ABD	Roihester	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Ed Atherton	İki tuş ile Küçük Yusuf kazandı.
4 Mayıs	1898	ABD	Cleveland	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Tom Jenkins	Küçük Yusuf kazandı.
4 Haziran	1898	ABD	Cincinnati	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Charles Wittmar	Müsabaka berabere
11 Haziran	1898	ABD	New York (Madison S.Q.)	Greko-Romen	Koca Yusuf (İsmail)	Heraklides	Koca Yusuf 2 tuş yaptı.

TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI**1899 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler**

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
12 Ocak	1899	ABD	Rochester	Greko-Romen	Adalı Halil	Ed Atherton	14 dakikada 2 tuş ile Halil Kazandı.
19 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	B. Poir	42 sn. tuş ile Kurtdereli kazandı.
19 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Katrançı	Honore	Katrançı kazandı.
20 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Katrançı	Poul de Mostoc	Katrançı kazandı.
22 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Serbest	Katrançı	C. Poir	Katrançı tuşla kazandı.
23 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	Daumas	Yarım kalan müsabaka
23 Ocak	1899	ABD	Chicago	Greko-Romen	Adalı Halil	Farmer Burn's	Birisi tuşla olmak üzere Adalı Halil rakibini iki defa yenmiştir.
23 Ocak	1899	ABD	Chicago	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	Daumas	Berabere
24 Ocak	1899	ABD	Casino de Paris	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	Daumas	Kurtdereli 11 dakika 20 sn. tuş ile kazandı.
26 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Katrançı	Aimable de la Calmatte	Katrançı elendi.
27 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	Petrof	Petrof tuş ile kazandı. Çıvgar olduğu anlaşıldığından ikisi de diskalifiye edildi.
28 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris Casino de Paris	Greko-Romen	Kurtdereli Mehmet	Petrof	Kurtdereli Mehmet pehlivanı turnuvadan diskalifiye ettiler.
30 Ocak	1899	Fransa	Casino de Paris	Greko-Romen	Katrançı Mehmet	Constant le Boucher	Katrançı rakibini tuşla yendi.

TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI

1900 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
3 Ocak	1900	Fransa	Paris (Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Selim	Warford	Selim sakatlandı. Müsabaka ertelendi.
3 Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Van der Berg	Nurullah tuş ile kazandı.
5 Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Dumont	Nurullah tuş ile kazandı.
5 Ocak	1900	Fransa	Paris (Moulin Rouge)Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Selim	Celesfine Monet	Celesfine Monet tuşla kazandı
8 Ocak	1900	Fransa	Paris (Moulin Rouge)Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Selim	Schckmann	Selim tuşla kazandı
8 Ocak	1900	Fransa	Paris (Moulin Rouge)Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Fournier	Nurullah tuşla kazandı.
10 Ocak	1900	Fransa	Paris	Greko-Romen	Kara Ahmet	Poul Pons	Kara Ahmet Şampiyonlar Şampiyonu İlan Edilmiştir.
? Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Jolly	Nurullah tuşla kazandı.
? Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Favouet	Nurullah tuşla kazandı.
? Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Pietro II	Nurullah tuşla kazandı.
? Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Max Salamon	Nurullah tuşla kazandı.
? Ocak	1900	Fransa	Paris Moulin Rouge) Altın Kemer Mücadelesi	Greko-Romen	Filiz Nurullah	Charles de Meunier	Nurullah tuşla kazandı.

Ekler**TÜRK PEHLİVANLARININ YURTDIŞINDA YAPTIĞI GÜREŞ MÜSABAKALARI****1901 yılında Türk pehlivanlarının yurtdışında yaptığı güreşler**

MÜSABAKA GÜNÜ VE AYI	MÜSABAKA TARİHİ	MÜSABAKA ÜLKESİ	MÜSABAKA YERİ	MÜSABAKA TÜRÜ	TÜRK PEHLİVAN	YABANCI PEHLİVAN	MÜSABAKA SONUCU
1 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Kara Mustafa	Jeuresen	Mustafa tuş yaptı.
2 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Ed Kreinde	Adalı Halil tuş ile kazandı.
3 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Kara Mustafa	Clement le Terrasseier	Mustafa tuş yaptı.
7 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Kara Mustafa	Lurich	Mustafa tuş yaptı.
7 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Payrouse	Adalı Halil tuş ile kazandı.
9 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Hasan Ömer	Payrouse	Hasan Ömer tuş ile kazandı
10 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Hasan Ömer	Winzer	Hasan Ömer tuş ile kazandı
11 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Kara Mustafa	Hitzler	Mustafa tuş yaptı.
13 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Hasan Ömer	Belling	Hasan Ömer tuş ile kazandı
15 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Diercks	Adalı Halil rakibini tuş etti.
21 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Belling	Adalı Halil rakibini tuş etti.
21 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Pedersen	Adalı Halil rakibini tuş etti.
24 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	Adalı Halil	Winzer	Adalı Halil rakibini tuş etti.
26 Ocak	1901	Almanya	Hamburg	Greko-Romen	----	----	Turnuva polis tarafından yasaklandı.
6 Şubat	1901	Almanya	Berlin (Schumann Sirki)	Greko-Romen	Adalı Halil	Lexer	Adalı Halil rakibini alt etti.
9 Şubat	1901	Almanya	Berlin	Greko-Romen	Adalı Halil	Victor Velchet	Adalı Halil rakibini tuş etti.
10 Şubat	1901	Almanya	Berlin	Greko-Romen	Adalı Halil	Ropel	Adalı Halil rakibini tuş etti.
13 Şubat	1901	Almanya	Berlin	Greko-Romen	Adalı Halil	Lornge	Adalı Halil rakibini tuş etti.
18 Şubat	1901	Almanya	Berlin	Greko-Romen	Adalı Halil	Poiré	Adalı Halil rakibini tuş etti.